

КРИВОРИЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра педагогіки

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

M

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Т.О. Дороніна

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

Навчально-методичний комплекс

(для магістрантів
спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки)

Серія «Магістратура / Magistrature»

Кривий Ріг – 2018

УДК 378:37(075.8)(076)

Д 69

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Криворізького державного педагогічного університету
(протокол № 10 від 23.05.2018 р.)*

Рецензенти:

Гаманюк В. А., проректор з наукової роботи КДПУ, доктор педагогічних наук, професор;

Приходькіна Н.О., доцент кафедри управління навчальними закладами та педагогіки вищої школи Навчально-наукового інституту менеджменту та психології, УМО НАПН України, доцент.

Автор-укладач:

Дороніна Т. О., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Криворізького державного педагогічного університету.

Д 69 Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні. Навчально-методичний комплекс; спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки / Серія : «Магістратура / Magistrature» [авт.-укл.: Т.О.Дороніна]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2018. – 134 с.

Навчально-методичний комплекс із дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» укладений з огляду на освітньо-професійну програму підготовки магістрів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка». Видання містить навчальну програму курсу, розширений план лекцій, інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять та самостійної роботи магістрантів, орієнтовний перелік екзаменаційних питань, варіанти тестових випробувань та список рекомендованих для вивчення джерел.

УДК 378:37(075.8)(076)

© Т.О.Дороніна, 2018

© КДПУ, 2018

З М І С Т

Робоча програма дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні»	4
Розширений план лекцій з дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні»....	33

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

РОЗДІЛ 1. Державне регулювання професійної (педагогічної) діяльності	75
РОЗДІЛ 2. Державне регулювання освітньої діяльності	91

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

РОЗДІЛ 1. Державне регулювання професійної (педагогічної) діяльності	99
РОЗДІЛ 2. Державне регулювання освітньої діяльності	104
Модульний контроль	111
Питання до екзамену	125
Рекомендована література	128

Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет

Кафедра педагогіки

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
Теорія і практика
вищої професійної освіти в Україні

для магістрантів
спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки
(спеціалізація: Педагогіка вищої школи)

Кривий Ріг – 2018

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифр спеціальності, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	011 Освітні, педагогічні науки (спеціалізація: Педагогіка вищої школи)	За вибором		
		Рік підготовки:		
		1	1	
Загальна кількість годин – 120 год.		Семестр		
		1	1	
		Лекції		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 год. самостійної роботи студента – 3 год.		16 год.	4 год.	
		Практичні, семінарські		
		32 год.	8 год.	
		Лабораторні		
		- год.	- год.	
		Самостійна робота		
		Ступінь вищої освіти: магістр	72 год.	108 год.
		Індивідуальні завдання: - год.		
		Вид контролю: екзамен		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» є формування в магістрантів теоретичних знань і практичних навичок з організації професійної (педагогічної) діяльності.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» є: формування в магістрантів цілісного уявлення щодо функціонування системи вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні; визначення системи нормативних документів сфери освіти, зокрема педагогічної; поглиблене засвоєння магістрантами теоретичних положень дисципліни та набуття практичних умінь для професійної діяльності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми магістранти повинні:

знати:

- актуальні проблеми вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні;
- історію розвитку вищої професійної освіти в Україні та зарубіжжі;
- сучасні тенденції розвитку вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні та світі;
- напрями розвитку Болонського процесу;
- принципи державної політики у сфері вищої (педагогічної) освіти;
- основні положення нормативно-правових документів сфери вищої (зокрема педагогічної) освіти;
- чинники, що впливають на процес реформування вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні;
- сутність та призначення кожного з видів професійних стандартів;
- особливості створення, реорганізації та ліквідації ЗВО;

- цілі та завдання діяльності ЗВО;
- принципи управління і права ЗВО;
- основні вимоги та умови проведення інформаційно-аналітичної роботи у ЗВО;
- сутність освітнього менеджменту (його особливості та функції);
- специфіку моніторингу якості освіти у ЗВО;

вміти:

- вільно оперувати поняттєво-категорійним апаратом курсу «Теорія та практика вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні»;
- визначати пріоритети економічного та соціального розвитку вищої професійної (педагогічної) освіти України в європейському контексті;
- визначати та аналізувати державні, галузеві стандарти вищої освіти, стандарти вищої освіти ЗВО, а також вказувати особливості їхньої розробки й використання;
- аналізувати основні положення документів Болонського процесу;
- характеризувати нормативні положення щодо організації навчально-виховного процесу в ЗВО;
- реферувати та аналізувати наукову і навчально-методичну літературу з педагогічної проблематики, співставляючи наукові дослідження та факти;
- аналізувати навчальні програми та складені відповідно до них навчальні заняття;
- готувати аналітичні матеріали для доповідей, статей, звітів тощо.

3. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Тема 1.1. Вища професійна (педагогічна) освіта в Україні. Актуалізація питання професійної (педагогічної) освіти у вітчизняному освітньому просторі. Мета, завдання та зміст навчального курсу. Вища професійна (педагогічна) освіта в системі освіти сучасної України.

Вивчення теоретичних та практичних засад професійної освіти передбачає встановлення її основних категорій: «професійна освіта», «професійна підготовка», «зміст професійного навчання», адже тривалий час «професійна освіта» ототожнювалася із «професійно-технічною освітою». Мета та головні завдання професійної освіти.

Державне управління вищою освітою як напрям реалізації державної політики країни. Сутність поняття «освітня політика». Пріоритетні напрями сучасної освітньої державної політики.

Законодавство України про освіту.

– Закони України: «Про освіту» (1991; 2017 рр.), «Про дошкільну освіту» (2001 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р.), «Про професійно-технічну освіту» (1998 р.), «Про вищу освіту» (2002; 2014 рр.), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (1991, 2015 рр.), «Про науково-технічну інформацію» (1993 р.). Крім перелічених базових освітніх законів варто зазначити наявність ще одного важливого документа: Закон України «Про професійний розвиток працівників» (2012 р.);

– Укази Президента України: «Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти в Україні» (від 9 жовтня 2001 р. №941), «Про національну доктрину розвитку освіти України» (від 17 квітня 2002 р. №347);

– Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання запровадження зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти» (від 25 серпня 2004 р. №1095) та ін.;

– Державні (національні) програми: «Освіта. Україна XXI століття» (1996 р.); «Про деякі питання запровадження зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти» (2004 р.); Державна програма «Вчитель» (2002 р.); Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010 – 2020 р.); Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні (2002 р.); Концепція освіти дорослих в Україні (2011 р.); Національна стратегія розвитку освіти на період до 2021 рр. (2013 р.); Концепція неперервної педагогічної освіти. Проект (2017 р.).

Актуальні проблеми вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні (посилення діяльності освітніх установ на міжнародному рівні; визнання знань та інформації основою соціальної інтеграції, а їх взаємодію – основою глобальної конкурентоспроможності; необхідність кадрового забезпечення економіки України з урахуванням реальних потреб ринку праці та вимог до якості виробничого потенціалу; інвестування в розвиток вищої освіти з метою забезпечення ефективності підготовки майбутніх фахівців; падіння попиту на низькооплачувану, некваліфіковану працю; організація та зміст неперервної професійної (педагогічної) освіти; формування та розвиток педагогічної творчості та майстерності; самоосвіта, самоактуалізація, самовдосконалення майбутніх вчителів; формування професійної компетентності майбутніх учителів тощо).

Тема 1.2. Формування та розвиток вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні: вітчизняний та зарубіжний досвід. Короткі відомості про становлення системи професійної (педагогічної) освіти. Характеристика

головних періодів у становленні професійно-педагогічної підготовки вчителів.

Витоки й основні віхи становлення освіти й вищої школи у світі та в Україні. Києво-Могилянська академія – визначний освітньо-культурний центр України. Особливості розвитку вищих навчальних закладів України в ХХ – початку ХХІ століття.

Формування та розвиток вітчизняної системи професійної (педагогічної) освіти сучасною педагогічною наукою в *хронологічному* та *парадигмальному* аспектах.

Світові трансформації вищої професійної (педагогічної) освіти: світоглядні орієнтири, пріоритетні тенденції, організаційні нововведення.

Провідні тенденції розвитку вищої професійної (педагогічної) освіти: масовість та динамізм розвитку вищої освіти, індивідуалізація вищої школи, трансформація змісту вищої освіти, диверсифікація та інтернаціоналізація вищої освіти, орієнтація якості навчання на кінцевий результат, спрямованість на науково-дослідницьку діяльність, впровадження безперервної освіти, дистанційне навчання.

Тема 1.3. Напрями вдосконалення вітчизняної вищої освіти в контексті Болонського процесу

Передумови входження України до світового освітнього простору.

Механізм поетапної інтеграції вищої освіти України до міжнародної системи:

- визнання та нострифікація в Україні документів про освіту, наукові ступені та звання;
- створення Центру міжнародної акредитації;
- створення Центру координації використання фінансової допомоги, що надходить від іноземних спонсорів;

- відпрацювання механізму координації міжнародної діяльності вищих навчальних закладів;

- розробка та впровадження централізованої інформаційної системи забезпечення навчального процесу і науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах шляхом підключення її до світової комп'ютерної інформаційної мережі.

Болонський процес: хронологія та вектори розвитку.

Серед інструментів Болонського процесу:

- запровадження *триступеневої* системи вищої освіти (спочатку було запропоновано узгодити двоциклову систему «3+2» – три роки навчання бакалавра; та ще 2 роки – навчання магістра; після Берлінського саміту формулу було переформатовано на «3+5+8» – три роки навчання бакалавра; 5 років – навчання магістра, 8 років – навчання доктора філософії);

- використання ЄКТС як системи накопичення та трансферу кредитів;

- сприяння мобільності студентів, викладачів та науковців;

- міжнародна співпраця в створенні навчальних програм, реалізації схем мобільності;

- рамка кваліфікацій ЄПВО, національні рамки кваліфікацій;

- додаток до диплома європейського зразка;

- визнання попереднього неформального навчання;

- докторські студії, взаємозв'язок Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору;

- використання Лісабонської конвенції як основного інструменту визнання кваліфікацій;

- збільшення автономії університетів, зростання ролі студентства та інших стейкхолдерів.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП): вітчизняний досвід впровадження.

Завдання впровадження КМСОНП:

- відхід від традиційної схеми «навчальний семестр – навчальний рік, навчальний курс»;
- раціональний поділ навчального матеріалу дисципліни на модулі і перевірки якості засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля;
- перевірка якості підготовки студентів до кожного лабораторного, практичного чи семінарського заняття;
- використання більш широкої шкали оцінки знань;
- вирішальний вплив суми балів, одержаних протягом семестру, на підсумкову оцінку з навчальної дисципліни;
- стимулювання систематичної самостійної роботи студентів протягом усього семестру і підвищення якості їхніх знань;
- підвищення об'єктивності оцінювання знань студентів;
- запровадження здорової конкуренції в навчанні;
- виявлення та розвиток творчих здібностей студентів.

Завдання вітчизняної вищої освіти в умовах входження до Болонського процесу.

Процес входження України до європейського освітнього простору потребує активних дій щодо впровадження ключових положень документів Болонського процесу на організаційно-структурному та змістовному рівнях. Серед головних питань, які потребують першочергового вирішення:

- забезпечення академічної мобільності студентів та науково-педагогічних працівників;
- визначення системи державних стандартів вищої професійної (педагогічної) освіти;

– відпрацювання єдиних механізмів та прозорого алгоритму аналізу якості вищої освіти.

РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 2.1. «Освітня діяльність» (та суміжні поняття) у Законі України «Про освіту» (2017 р.)

Поняття «професійна освіта». Моделі професійної освіти. Національні системи професійної освіти. Здійснення освітньої діяльності на рівні сучасних потреб споживача освітніх послуг.

Нормативно-правове підґрунтя здійснення інноваційної освітньої діяльності. Визначення ключових понять «інновації» та «інноваційна діяльність» у Законі України «Про інноваційну діяльність».

Інноваційні процеси в розвитку професійної (педагогічної) освіти. Підходи до визначення поняття «інновації» та класифікації педагогічних інновацій у педагогічному дискурсі.

Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Основне завдання впровадження елементів дуальної форми навчання – усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання.

Тема 2.2. Система нормативних документів сфери вищої (педагогічної) освіти. Актуалізація проблеми стандартизації в освіті: поняття «освітній стандарт».

Поняття «професійний стандарт» у нормативно-правовому та педагогічному дискурсах. Професійний стандарт (ПС) – це мінімально необхідні вимоги до професійного рівня робітників із врахуванням

продуктивності і якості виконуючих робіт у конкретній галузі економіки. Вони містять у собі разом з іншими даними найменування посад і відповідні їм кваліфікаційні й освітні рівні, перелік конкретних посадових обов'язків (що розглядаються з точки зору знань, умінь та навиків), виконання яких дозволить робітнику реалізувати трудові функції в межах його компетенції. ПС направлені на забезпечення професіоналізму особистості.

Професійний стандарт є ключовим механізмом саморегулювання ринку праці. Він представляє багатофункціональний нормативний документ, що встановлює в межах конкретного виду (галузі) професійної діяльності:

- вимоги до змісту і якості праці;
- вимоги до умов здійснюваної трудової діяльності;
- рівень кваліфікації робітника;
- вимоги до професійної освіти і навчання, необхідні для відповідної кваліфікації.

У системі вищої освіти сьогодні існують такі рівні вищої освіти: молодший бакалавр, бакалавр, магістр.

Державним стандартом у сфері професійно-класифікаційної діяльності є Національний класифікатор України ДК 003:2010 «Класифікатор професій».

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа визначила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

У сучасному світі рамки кваліфікацій стають інструментом публічної політики, що сприяє:

- ефективній взаємодії систем освіти та ринку праці;
- розвитку мобільності як у географічному, так і професійному контекстах;

– забезпеченню належної компетентності та конкурентної спроможності особистості впродовж життя.

Національна рамка кваліфікацій (National Qualifications Framework, NQF) – це цілісний міжнародно-зрозумілий опис національної шкали кваліфікацій у термінах компетентностей, через який усі кваліфікації та інші навчальні досягнення, зокрема у вищій освіті, можуть бути виражені й співвіднесені між собою в узгоджений спосіб.

Система стандартів вищої освіти. Науково-методична рада МОН України. Діяльність Науково-методичної ради направлена на участь у розробці методології та змісту освіти, формуванні стандартів освітньої діяльності та стандартів освіти, впровадженні сучасних педагогічних та інформаційних технологій, поширенні кращих практик освітньої та методичної діяльності навчальних закладів.

Розроблення професійних стандартів ґрунтується на таких принципах:

– урахування особливостей постіндустріального суспільства, що характеризується зростою невизначеністю і прискоренням темпів техногенних змін, швидкими змінам і вимогам ринків праці і споживачів, а також змінами в організації праці й організаційній культурі, що викликає зміни вимог до робітників, зокрема їх адаптивності, орієнтованості на постійне навчання й самоудосконалення;

– урахування міжнародних тенденцій у галузі розроблення професійних стандартів;

– вимірюваність вимог, визначених у стандарті, єдині критерії формулювання цих вимог;

– визначення в стандартах тільки основних трудових функцій за галузями професійної діяльності.

Основа професійного стандарту – взірці кращої практики, тобто досвід успішних підприємств і організацій, які є лідерами в галузі й орієнтовані на майбутнє, конкурентоспроможність на національному і світовому

рівнях, а також вимоги до якісного виконання трудових функцій.

Тема 2.3. Педагогічний менеджмент у системі вищої освіти

Поняття управління освітніми системами в педагогічній науці і менеджменті в освіті. Принципи управління освітніми системами. Управління державними і муніципальними освітніми установами. Управління недержавними освітніми установами.

Основні категорії менеджменту: поняття організації, її цілей, процес і функції управління, принципи і методи, стилі і культура керівництва, комунікації тощо.

Менеджмент в освіті – це теорія та практика управління освітою в ринкових умовах, об'єкти якого – освітні галузі й регіональні системи, освітні округи, а предмет – протиріччя, закономірності, відносини процесу управління навчальними закладами та системою органів державного управління цією галуззю, а також умови, що забезпечують розвиток освіти, життєздатність й еволюцію освітніх систем.

Управляти освітою означає керувати всіма компонентами, що її формують, а саме: ресурсами освіти, що включають інформаційно-методичну базу, персонал, фінанси; безпосереднім освітнім процесом, тобто технологією навчання.

Функції освітнього менеджменту: адміністраторська (розробка та реалізація кадрової політики);

- стратегічна (планування та прогнозування можливих подій);
- експертно-консультативна (реалізація професійної компетентності, делегування повноважень, консультування підлеглих);
- представницька (представлення колективу на різних рівнях);

- виховна (реальні повсякденні вчинки);
- психотерапевтична (створення атмосфери психологічного комфорту в колективі);
- комунікативно-регулююча (регулювання та координація індивідуальних зусиль членів організації з подальшою трансформацією та переводом у єдиний упорядкований організаційний процес);
- інноваційна (внесення певних інновацій у навчальний процес);
- дисциплінарна (слідкування за дотриманням внутрішнього розпорядку закладу).

Управлінська культура керівника освітнього закладу, її основні компоненти. Управлінська культура – це властивість, що притаманна керівнику школи як особистості, але виявляється вона в усіх сферах його діяльності як професіонала і можна зробити висновок про те, що поняття «управлінська культура керівника школи» є, з одного боку, видовим (окремим) по відношенню до більш загальних (управлінська культура керівника, управлінська культура, культура праці), з іншого – управлінська культура може бути розглянута як одна з характеристик особистості керівника школи, яка суттєво впливає на якість його професійної управлінської діяльності.

Тема 2.4. Моніторинг якості освіти: сутність, функції, інструменти

Сутність ключових понять (“моніторинг”, “педагогічний моніторинг”, “якість освіти”, “моніторинг якості освіти”, “рейтинг якості освіти”) у сучасному науково-педагогічному дискурсі. *«Педагогічний моніторинг»* досліджує педагогічну систему, використовуючи дані медичних, психологічних, соціологічних досліджень, визначає, наскільки раціональними є педагогічні засоби дії; чи є дидактичні засоби адекватними проголошеним цілям і завданням виявлення індивідуальних особливостей учнів,

специфіці середовища їхньої життєдіяльності.

Моніторинг якості освіти: функції, світові моделі та індикатори. Якість вищої освіти – комплексна характеристика, яка відображає діапазон і рівень освітніх послуг, що надаються системою освіти відповідно до інтересів особи, суспільства і держави.

Моніторинг якості – це збір, облік, збереження, переробка, експертний системний аналіз та оцінка інформації про результати навчання, умови здійснення навчального процесу, соціальні та економічні наслідки результатів навчання.

Принципи, на яких базуються «Європейські стандарти та рекомендації» (ESG) забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти:

- зацікавленість студентів і роботодавців, а також суспільства загалом у високій якості вищої освіти;
- ключова важливість автономії закладів і установ, збалансована усвідомленням того, що автономія несе із собою дуже серйозну відповідальність;
- система зовнішнього забезпечення якості повинна відповідати своїй меті і не ускладнювати роботу навчальних закладів більше, ніж це необхідно для виконання цієї системою своїх завдань.

Рейтинги університетів як інструмент вимірювання якості освіти ЗВО. *Рейтинг університетів* – це список вищих навчальних закладів однієї чи декількох країн, які вишукано за певними параметрами у спадному порядку. Інформація при цьому надходить з незалежного джерела, наприклад, це можуть бути статистичні дані уряду; із самого університету; від студентів, працедавців та інших зацікавлених осіб.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма навчання						заочна форма навчання					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Розділ 1. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ												
<i>Тема 1.1.</i> Вища професійна (педагогічна) освіта в Україні.	14	2	4	-	-	8	13,5	0,5	1	-	-	12
<i>Тема 1.2.</i> Формування та розвиток вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні: ретроспективний огляд	14	2	4	-	-	8	14,5	0,5	1	-	-	13
<i>Тема 1.3.</i> Напрями вдосконалення вітчизняної вищої освіти в контексті Болонського процесу	20	2	10			8	14,5	0,5	1			13
Разом за Розділом 1	48	6	18	-	-	24	42,5	1,5	3	-	-	38

<p align="center">Розділ 2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</p>												
Тема 2.1. Освітня діяльність як напрям державного управління	14	2	4	-	-	8	15,5	0,5	1	-	-	14
Тема 2.2. Система нормативних документів стандартизації і сфери вищої (педагогічної) освіти	26	4	4	-	-	18	31	1	2	-	-	28
Тема 2.3. Менеджмент у системі вищої освіти	18	2	4			12	15,5	0,5	1	-	-	14
Тема 2.4. Моніторинг якості освіти: сутність, функції, інструменти	14	2	2	-	-	10	15,5	0,5	1	-	-	14
Разом за Розділом 2	72	10	14	-	-	48	77,5	2,5	5	-	-	70
Усього годин	120	16	32	-	-	72	120	4	8	-	-	108

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Розділ 1.			
Державне регулювання професійної діяльності			
1.	<i>Тема 1.1.</i> Вища професійна (педагогічна) освіта в Україні	2	0,5
2.	<i>Тема 1.2.</i> Формування та розвиток вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні: вітчизняний та зарубіжний досвід	2	0,5
3.	<i>Тема 1.3.</i> Напрями вдосконалення вітчизняної вищої освіти в контексті Болонського процесу	2	0,5
Розділ 2.			
Державне регулювання освітньої діяльності			
4.	<i>Тема 2.1.</i> Освітня діяльність як напрям державного управління	2	0,5
5.	<i>Тема 2.2.</i> Система нормативних документів стандартизації сфери вищої (педагогічної) освіти	4	1
6.	<i>Тема 2.3.</i> Менеджмент у системі вищої освіти	2	0,5
7.	<i>Тема 2.4.</i> Моніторинг якості освіти: сутність, функції, інструменти	2	0,5
	Всього:	16	4

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
РОЗДІЛ 1. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
1.1.	Нормативно-правове регулювання вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні	2	0,5
1.2.	Проблеми організації професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічній теорії	2	0,5
1.3.	Історія розвитку вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні	4	0,5
1.4.	Розвиток систем вищої освіти в зарубіжних країнах	2	0,5
1.5.	Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти країн Європи (Документи Болонського процесу)	4	0,5
1.6.	Європейська кредитно-трансферна система (ECTS - ЄКТС): сутність, функції, шляхи впровадження у ЗВО України	4	0,5
РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
2.1.	Система освіти: структура, основні принципи побудови	2	0,5
2.2.	Система вищої професійної освіти в Україні	2	0,5
2.3.	Стандартизація в освіті	4	1
2.4.	Інноваційні освітні технології навчання у вищій школі	2	1
2.5.	Моніторинг якості освіти: теорія, практика, досвід	4	1
	Разом	32	8

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Розділ 1.			
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
1.1.	Система освіти в Україні	4	6
1.2.	Принципи функціонування системи вищої професійної (педагогічної) освіти	4	6
1.3.	Тенденції та проблеми розвитку освіти в Україні	2	6
1.4.	Освітня система України і Болонський процес: визнання кваліфікацій	4	4
1.5.	Характерні особливості та базові елементи ECTS	4	4
1.6.	Основні напрями реформування вітчизняної системи освіти	4	6
1.7.	Концепція «Нової української школи»	2	6
Розділ 2.			
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
2.1.	Нормативні документи освітньої сфери: система стандартів вищої (педагогічної) освіти	6	8
2.2.	Акредитація та ліцензування ЗВО	6	8
2.3.	Професійна педагогіка як галузь педагогічного знання	6	6
2.4.	Використання викладачами вищої школи традиційних та інноваційних форм та методів організації навчального процесу	6	8
2.5.	Моніторинг якості освіти: теоретико-методологічний аспект	6	8
2.6.	Глобальні та ключові компетенції: проєкт TUNING	4	10
2.7.	Концепція «Навчання впродовж життя»	4	6
2.8.	Механізми утворення всеукраїнських рейтингів ЗВО	6	8
2.9.	Шляхи підвищення якості вітчизняної вищої освіти	4	8
	Разом	72	108

8. Методи контролю

Система контролю якості навчання магістрантів включає проведення поточного та підсумкового контролю. Поточний контроль якості навчання проводиться на всіх видах навчальних занять. Практична робота магістрантів оцінюється особисто, з кожного розділу. Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку з урахуванням активності магістрантів на практичних заняттях, якості самостійної роботи та публічного виступу з доповіддю, яку було підготовлено.

9. Розподіл балів, які отримують магістранти

Денна форма навчання

Поточна робота								сума
Вид роботи	Розділ 1			Розділ 2				
	Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	
лекції	1	1	1	1	1	2	1	8
семінарські	6	6	12	6	6	6	6	48
лабораторні	-	-	-	-	-	-	-	-
самостійні	4	6	6	6	10	8	4	44
індивідуальні	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом	11	13	13	13	17	16	11	100

Заочна форма навчання

Поточна робота								сума
Вид роботи	Розділ 1			Розділ 2				
	Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	
лекції	1	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	4
семінарські	3	3	3	3	6	3	3	24
лабораторні	-	-	-	-	-	-	-	-
самостійні	6	6	8	8	8	10	10	56
індивідуальні	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом	10	9,5	11,5	11,5	14,5	13,5	13,5	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

1. Тестовий контроль до кожного розділу курсу.
2. Розроблені методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять і виконання самостійної роботи.
3. Пакет тестових вправ для підсумкового контролю з курсу.

11. Рекомендована література

Базова

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник. Київ: Либідь, 1998. С. 10-286.
2. Боголіб Т. М. Принципи управління вузом : монографія. Переяслав-Хмельницький, 2004. 204 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. для студ. магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 384 с.
4. Вітвицька С. С. Практикум з педагогіки вищої школи : навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. С. 11-64.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
6. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»). *Освіта*. 1993. № 44-46.
7. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [голов. ред. В. Г. Кремень]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
8. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 416 с.
9. Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12> (дата звернення: 12.04.2018).
10. Закон України «Про професійно-технічну освіту». *Законодавчі акти України з питань освіти*. Київ: Парламентське видавництво, 2004. С. 129-157.
11. Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів / За ред. М. І. Панова. Харків: ГриФ, 2003. 336 с.

12. Зінченко В.О. Теоретичні основи моніторингу управління якістю навчального процесу ВНЗ. *Науковий вісник Донбасу*. 2012. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_1_3. (дата звернення: 12.04.2018).

13. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.

14. Коробов Є. Т. Професійна педагогіка. Сутність процесу розуміння навчальної інформації.- Ч.І, ІІ: Навчальний посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2007. 52 с.

15. Корсак К.В. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів / За заг. ред. проф. Г.В. Щокіна: Монографія. Київ: МАУП–МКА, 1997. 208 с.

16. Кремень В. Г. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. Тернопіль : “Навчальна книга-Богдан”, 2004. 384 с.

17. Кудін В. О. Освіта в інформаційному суспільстві. Київ : Телепрескорпорація «Республіка» 1998. 152 с.

18. Лігоцький А. О. Теоретичні основи проектування сучасних освітніх систем. Київ : Техніка, 1997. 210 с.

19. Майборода В. К. Вища освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917-1985 рр.) / В. К. Майборода; за ред. Лугового В. І. Київ : Либідь, 1992. 195 с.

20. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. URL : http://guonkh.gov.ua/reforma_osviti/1517.html. (дата звернення: 12.04.2018).

21. Ніколаєва Л. В. Освітній моніторинг: сутність, зміст, функції та етапи проведення. *Педагогічна наука: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. №5 (7). С.284-292.

22. Осадчий В. В. Проблеми організації професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічній теорії. *Науковий вісник Донбасу*. 2010. №1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2010_1_10. (дата звернення: 12.04.2018).

23. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз. Київ : Вибір, 2002. 322 с.

24. Професійна освіта: словник. навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Вища школа, 2000. 380 с.

25. Сисоєва С.О. Педагогічні технології професійної підготовки: навчальний тренінг. Київ: Відкритий Міжн. університет розвитку людини, 2006. 180 с.

26. Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект / Монографія за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: ВІПОЛ, 1999. 450 с.

27. Сучасні педагогічні технології: навчально-методичний посібник / Федорчук Е. І. Кам'янець-подільський: АБЕТКА., 2006. 212 с.

28. Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін [та ін.]; за ред. З. Н. Курлянд. Київ : Знання, 2012. 390 с.

29. Теория и практика управления персоналом. Автор-составитель Г.В.Щёкин. Киев: МАУП, 2003. 280 с.

Допоміжна

1. Андреева В. Н. Средства массовой информации как источник инноваций в методической деятельности и системе повышения квалификации педагогов. *СПО. 2009*. №4. С. 2-4.

2. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої системи освіти: монографія. Київ : Атіка, 2008. 684 с.

3. Блохіна І.О. Основні шляхи вдосконалення етичної компетентності управлінської діяльності керівників ВНЗ. *Вісник НТУУ "КПІ". Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2010. №1. С.68-73.
4. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогіка. Учебник для вузов. СПб: Питер, 2001. – 304 с.
5. Бутівченко С. В. Закономірності управлінської діяльності у сфері вищої освіти. Нові технології навчання : наук.-метод. зб. Київ, 2010. Вип. 63, ч. 1. С. 10-15.
6. Бутова Н.О. Сутність і структура поняття “якість освітнього процесу” у філософській та психолого-педагогічній літературі Науковий вісник Донбасу. 2012. № 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_1_2.
7. Валенкевич Л.П., Фінкільштейн О.В. Аналіз сучасних рейтингів вищих навчальних закладів як інструменту оцінки якості вищої освіти. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип.3 (42). <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2013-3/doc/2/02.pdf>. (дата звернення: 12.04.2018).
8. Володько В.М. Педагогічна система навчання: теорія, практика, перспективи. Навчальний посібник для викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів освіти. Київ: Пед. преса, 2000. 148 с.
9. Горб В. Г. Теоретические основы мониторинга образовательной деятельности. *Педагогіка*. 2003. №5. С.10-14.
10. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: посібник для педагогічних працівників, студентів педагогічних вищих навчальних закладів. Вінниця: ОВ «Вінниця», 2002. 116с.
11. Дем'яненко Н. Педагогічна парадигма вищої школи України: генеза й еволюція. *Філософія освіти*. 2006. №2 (4). С.256-265.

12. Дем'яненко О. О., Татаринцева Т.В. Моніторинг у процесі аналізу діяльності суб'єктів освітнього середовища URL:

http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/4/statti/4demyanenko_tatarinceva/4demyan_tatarin.htm.

(дата звернення: 12.04.2018).

13. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

14. Єльнікова Г. В., Рябова З. В. Моніторинг як ефективний засіб оцінювання якості загальної середньої освіти в навчальному закладі. *Обрії*. 2008. №1 (26). С. 5–12.

15. Зразки основних документів, щодо організації та проведення атестації педагогічних працівників URL: <https://www.google.com.ua>. (дата звернення: 12.04.2018).

16. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.

17. Леонтєва О.Ю. Гнучкість та відкритість як характерні риси професійної освіти у Данії. *Педагогічна науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. №5 (7). С.79-89.

18. Лист Міністерства освіти і науки України від 30.12.2015 р. № 1/9-632 «Про прийняття постанови КМУ від 23 грудня 2015 р. № 1109».

19. Майоров А. Н. Мониторинг как практическая система URL:

<http://www.mto.ru/children/monitoring/system.html>.

(дата звернення: 12.04.2018).

20. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні : Рекомендації з освітньої політики / Байназарова О., Барна М.; Під заг. ред. О. І. Локшиної. Київ: «К.І.С.», 2004. 160 с.

21. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / за ред. І.А. Зязюна. Київ: Віпол, 2000. 636 с.

22. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2004. 256 с.

23. Патрикеева О. Моніторинг у системі управління закладом освіти. *Управління освітою. Моніторинг в освіті*. 2007. №1. С. 10–13.

24. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2004. 616 с.

25. Поляк О. Вища освіта ХХІ століття: між науковим плануванням і маркетингом освітніх послуг. *Вища освіта України*. 2013. № 2. С. 89-94.

26. Ржевська А. В. Рейтинги університетів як явище сучасного простору вищої освіти. *Науковий вісник Донбасу*. - 2011. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_3_19. (дата звернення: 12.04.2018).

27. Тверитникова О. Є., Демідова Ю. Є. Болонський процес і підвищення якості освіти. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. пр. / ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Г. РОМАНОВСЬКИЙ. – Харків : НТУ «ХП», 2010. С.147-153.

28. Типове положення Про атестацію педагогічних працівників затверджене наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 20 грудня 2011 року № 1473 (із змінами, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 08 серпня 2013 року № 1135).

29. Царенко І.О. Рейтингові системи ранжування вищих навчальних закладів: українські та світові методики.

Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2014. №26. С. 56-65.

30. Цехмістрова Г. С. Управління в освіті та педагогічна діагностика. Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 280 с.

31. Шевчук С.С. Інноваційні підходи до навчання професії: метод. посібник. Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2009. 120 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Бібліотечний фонд КДПУ.
2. Інтернетресурси:

1. Верховна Рада України <http://zakon4.rada.gov.ua/>
2. Міністерство освіти і науки України <http://mon.gov.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського www.nbu.gov.ua
4. Он-лайн енциклопедія «Британіка» www.britannica.com
5. Україномовна версія он-лайн енциклопедії «Вікіпедія» www.uk.wikipedia.org
6. Електронна бібліотека <http://pidruchniki.com/19930625/pedagogika/>
7. Електронна бібліотека <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2005/42-29-5.pdf>
8. Національний Темпус-офіс в Україні <http://tempus.org.ua/uk/vyshha-osvita-ta-bolonskyj-proces.html>

Р О З Д І Л І **ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ** **ДІЯЛЬНОСТІ**

1.1. ВИЩА ПРОФЕСІЙНА (ПЕДАГОГІЧНА) **ОСВІТА В УКРАЇНІ**

Мета вивчення: засвоєння сутності поняття «вища професійна (педагогічна) освіта» (та суміжних з ним); вивчення нормативно-правової бази функціонування та розвитку вітчизняної вищої професійної (зокрема, педагогічної) освіти в умовах соціально-економічного реформування держави; визначення актуальних питань розвитку сучасної професійної (педагогічної) освіти.

1.1.1. Мета, предмет та завдання курсу. Визначення понять «професійна освіта» та «професійне навчання»

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні, сукупність нормативних документів визначеної сфери – вищої професійної (педагогічної) освіти.

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» є формування в магістрантів теоретичних знань і практичних навичок з організації професійної (педагогічної) діяльності.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» є:

- формування в магістрантів цілісного уявлення щодо функціонування системи вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні;
- визначення системи нормативних документів сфери вищої професійної (зокрема педагогічної) освіти;
- поглиблене засвоєння магістрантами теоретичних положень дисципліни та набуття практичних умінь для майбутньої професійної діяльності.

Професійна освіта в *педагогічному* (широкому) аспекті тлумачиться як акт соціального визначення людини, її готовності бути повноправним та дієвим членом суспільства передусім у виробничій сфері. У *формально-організаційному* (вузькому) аспекті професійна освіта – лише формалізована, систематизована та закріплена освітніми нормативно-правовими документами.

Спираючись на сучасні дослідження, варто виділити головні напрями конкретизації мети професійної освіти.

Перший напрям – створення умов для оволодіння людиною знаннями і навичками у сфері професійної діяльності, отримання кваліфікації чи перекваліфікація, що забезпечує участь особистості в суспільно корисній праці відповідно до її інтересів і здібностей. При цьому професійна освіта може розглядатися як засіб самореалізації особистості, оскільки саме в професійній діяльності найбільш повно розкриваються здібності людини, а також як засіб соціального самозахисту, усталеності й адаптації до умов ринкової економіки (мета, завдання і принципи професійної освіти).

Другий напрям – виховання соціально активної особистості, яка у своєму житті керується загальнолюдськими (честь, совість, людська гідність, справедливість) та культурно-національними (працелюбність, волелюбність, толерантність тощо) цінностями і здатна до перетворення виробництва, виробничих, економічних, суспільних відносин, до участі в управлінні, несе відповідальність за результати своєї діяльності тощо.

Третій напрям – задоволення нагальних і перспективних потреб виробництва у кваліфікованих фахівцях, рівень підготовки яких відповідав би вимогам науково-технічного, соціального прогресу, які б були професійно

мобільними, мали різнобічні професійні і загальноосвітні знання, уміння та навички.

Серед головних завдань професійної освіти:

1) створення довгострокової основи інтелектуального потенціалу суспільства, усебічне розкриття здібностей і гармонійний розвиток кожної особистості, забезпечення однакових можливостей усім членам суспільства;

2) кон'юнктурне насичення ринку праці робочою силою певної професійної і кваліфікаційної структури, забезпечення кожній людині мінімуму знань для отримання роботи.

1.1.2. Державне управління вищою освітою як напрям реалізації державної політики країни. Законодавство України про освіту

Із здобуттям Україною своєї незалежності та початком її державотворення освіту було визначено одним з пріоритетних напрямів державної політики, що позначилося на ухваленні на законодавчому рівні нормативно-правових актів різного ступеня (закони, укази Президента, постанови Кабінету Міністрів, державні програми, концепції тощо), спрямованих на оновлення освітньої галузі. Ратифікація Україною низки міжнародних нормативно-правових актів (резолуції, декларації, договори, пакти, конвенції), які мають різну «правову вагу», упродовж наступних десятиліть свідчить про спрямування державної освітньої політики. У контексті викладеного варто послатися на думку Н. Шульги про те, що «сьогодні однією з пріоритетних сфер діяльності держави визнана освіта як найважливіша ланка виховання свідомих громадян, формування освіченої, творчої особистості. Освіта постає пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного, культурного життя».

що доводиться наявністю чинної нормативно-правової бази, яка регулює освітню діяльність.

Освітня політика формується урядовцями, державними діячами, які визначають її мету, завдання та пріоритетні напрями розвитку відповідно до політико-економічних та соціокультурних обставин, внутрішньо-зовнішніх факторів впливу, суспільних потреб та подій у соціумі. Розвиток вищої професійної освіти також є одним із провідних напрямів державної освітньої політики, що відображено в її правовій базі.

Нормативно-правову базу освіти в Україні складають:

– Закони України: «Про освіту» (1991, 2017 рр.), «Про дошкільну освіту» (2001 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р.), «Про професійно-технічну освіту» (1998 р.), «Про вищу освіту» (2002, 2014 рр.), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (1991, 2015 рр.), «Про науково-технічну інформацію» (1993 р.). Крім перелічених базових освітніх законів варто зазначити наявність ще одного важливого документа: Закон України «Про професійний розвиток працівників» (2012 р.);

– Укази Президента України: «Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти в Україні» (від 9 жовтня 2001 р. №941), «Про національну доктрину розвитку освіти України» (від 17 квітня 2002 р. №347);

– Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання запровадження зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти» від 25 серпня 2004 р. №1095 та ін.;

– Державні (національні) програми: «Освіта. Україна ХХІ століття» (1996 р.); «Про деякі питання запровадження зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти» (2004 р.); Державна програма «Вчитель» (2002 р.); Концепція розвитку професійної освіти і

навчання в Україні (2010 – 2020 рр.); Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні (2002 р.); Концепція освіти дорослих в Україні (2011 р.); Національна стратегія розвитку освіти на період до 2021 р. (2013 р.).

Відповідно до наведених даних, наступний період можна відраховувати з 2014 р., коли після ухвалення Закону України «Про вищу освіту» відбувається процес системного впровадження законодавчих норм у практику вищої освіти, що позначається на необхідності ухвалення змін до вже прийнятого закону. Так, на середину 2018 р., до Закону України «Про вищу освіту» 27 разів було внесено зміни (<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>). Наступне внесення змін (про що свідчить офіційний сайт ВР України) очікується 01.01.2019 р.

1.1.3. Концепція розвитку педагогічної освіти (Проект)

Динаміка сучасного розвитку педагогічної освіти викликає небезпідставне занепокоєння в різних колах соціуму. Поступово зміцнюється розуміння важливості вчительської праці для сталого розвитку громадянського суспільства, що відображається в прийнятті низки нормативно-правових актів України регуляторного характеру, ухвалених останнім часом. На сьогодні на громадське обговорення МОН України було запропоновано новий документ «Концепція розвитку педагогічної освіти» (Проект Концепції схвалено за основу на засіданні Колегії Міністерства освіти і науки України 22.02.2018 р.; розглянуто на засіданні Комітету з науки та освіти ВР України 7.02.2018 р.; з березня 2018 р. розпочалося широке обговорення проекту в закладах вищої освіти), що покликаний стати дороговказом для всіх працівників освітньої галузі на найближчі роки.

Визначаючи виклики, що постали перед сучасною освітою в Україні, окремого значення в Концепції надається визначенню особливостей педагогічної професії. Тут зокрема сказано: «Професії педагогічних працівників є одними з найбільш масових у сучасному суспільстві та перебувають під особливою увагою держави. Зазвичай державою визначаються такі критерії допуску до професійної педагогічної діяльності, як наявність у працівника ступеня вищої освіти за відповідною спеціальністю (програмою підготовки) та/або відповідність його професійної кваліфікації системі вимог, які зафіксовано у відповідному професійному стандарті.

Важливою характеристикою професії є її багатогранність, яка у своїх вищих проявах підіймається до мистецтва. ... Програми підготовки педагогів містять складники психолого-педагогічної та практичної підготовки, а в багатьох випадках предметної спеціальності, включно з методикою викладання. На континуумі навчання педагогічного працівника впродовж життя виділяють три основні етапи: відправну формальну освіту; початок професійної діяльності – педагогічну інтернатуру, яка повинна супроводжуватися комплексом спеціальних заходів сприяння входженню працівника в професію; безперервний професійний розвиток».

Педагогічна інтернатура має відбуватися впродовж 1 року. У цей період, згідно з Концепцією, педагоги мають отримати досвідченого наставника такої самої або спорідненої спеціальності (предметної спеціальності або спеціалізації) з того самого або іншого закладу освіти. Програма наставництва розробляється наставником спільно з педагогом-стажистом, передбачаючи різні форми професійного розвитку (взаємне відвідування уроків, опрацювання відповідної літератури тощо) із залученням науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

1.1.4. Актуальні проблеми вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні

У документі (Концепція) вказується, що «майбутнє характеризується зростанням невизначеності. Багато традиційних професій можуть зникнути вже упродовж однієї зміни поколінь, натомість з'являтимуться інші, з невідомими на сьогодні характеристиками. Тому в змісті формальної шкільної та вищої освіти все більша увага надається розвитку загальних (універсальних, ключових тощо) компетентностей, і наголошується на необхідності уміти безперервно вчитися впродовж життя. У парадигмі навчання впродовж життя формальна вища освіта розглядається як відправна.

Стан професійної освіти сьогодні викликає занепокоєння серед учених, які констатують недостатню увагу з боку освітянського загалу саме до професійного становлення особистості, втрату комплексного уявлення про мету, завдання та проблеми професійної діяльності, що неминуче відбивається на готовності особистості до самореалізації в професійному середовищі.

Серед пріоритетних завдань, які повинен вирішити процес реформування освіти, вчені вказують: побудова національної системи освіти, формування освіченої творчої особистості, забезпечення пріоритетного розвитку людини; функціонування і розвиток національної системи освіти на основі принципів гуманізму, демократії, пріоритетності суспільних і духовних цінностей; вихід системи освіти в Україні на рівень систем освіти розвинених країн шляхом докорінного реформування його концептуальних, структурних і організаційних основ.

1.2. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ОСВІТИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Мета вивчення: визначити провідні тенденції становлення вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні; сформувати загальні уявлення про специфіку розвитку та організації вищої професійної (педагогічної) освіти за кордоном.

1.2.1. Короткі відомості про становлення системи професійної (педагогічної) освіти

Розглядаючи проблеми підготовки майбутніх учителів у системі професійної освіти, спираємося на визначення поняття «система педагогічної освіти» О. Дубасенюк.

Вивчення сучасного стану вищої професійної (педагогічної) освіти потребує встановлення її витоків та провідних тенденцій, що визначали вектори її організаційної розбудови та змістові зміни.

Становлення та розвиток вітчизняної системи вищої професійної (педагогічної) освіти відбувалися відповідно до головних етапів розвитку вітчизняної системи освіти взагалі та під впливом низки об'єктивних чинників суспільно-політичного, соціально-економічного та науково-культурного характеру, дослідженням яких займається історія педагогіки як окрема наукова галузь. Не ставлячи за мету всебічний ретроспективний аналіз проблеми, варто наголосити на ключових моментах.

Зокрема, доцільно звернутися до робіт, де автори подають визначення та характеристику головним (трьом) періодам у становленні професійно-педагогічної підготовки вчителів.

Перший (елементарний, загальноосвітній, копіювальний) період тривав із X ст. до середини XVI ст. і визначався загальноосвітнім духовним характером педагогічних знань.

Другий період становлення професійно-педагогічної підготовки вчителів в Україні (XIV – XVII ст.), наслідувальний, знаменував собою нове піднесення освітнього рівня населення України, відродження і розвиток шкільної справи, започаткованої в Княжу добу.

Третій період (професійно-педагогічний) – розпочався з XIX ст., коли значна частина сучасної України знаходилася в складі Російської імперії. Попри відкриття в цей час в Україні низки закладів вищої освіти, система освіти загалом відтворювала панівну.

1.2.2. Формування та розвиток вітчизняної вищої освіти кінця XX - початку XXI ст.

Формування та розвиток вітчизняної системи професійної (педагогічної) освіти сучасною педагогічною наукою розглядається переважно у двох аспектах: *хронологічному* (В. Андрущенко, О. Котлярова, М. Русин) та *парадигмальному* (Н. Дем'яненко).

Хронологічний підхід дозволяє визначити етапи розвитку вищої школи, відповідно до пріоритетних завдань, що поставили перед освітою в певний проміжок часу.

В. Андрущенко визначає три основні етапи реформування освіти: *перший етап* – 1990-1991 рр. (з моменту прийняття Декларації про державний суверенітет, 1990 р. до утворення Конституції України 1991 р.); *другий етап* – 1996-2002 рр. (до прийняття Закону України «Про вищу освіту», 2002 р.); *третій етап* – 2002 – і до сьогодні.

Парадигмального підходу дотримується Н. Дем'яненко, коли виокремлює такі освітні парадигми: *академічна, професійно-орієнтована, професійно-технічна та гуманітарна*. Кожна із зазначених парадигм мала свої хронологічні межі, у яких відбувалася зміна завдань, структури та змісту професійної (педагогічної) освіти.

Академічна парадигма (XIX – початок XX ст.) – започаткування тенденції до професіоналізації освіти, що відобразилося на створенні при класичних університетах педагогічних інститутів.

Професійно-орієнтована парадигма (1917/20 – 1980-ті рр.), провідними тенденціями якої (за Н. Дем'яненко) стали: 1) узгодження педагогічної теорії і шкільної практики; 2) побудова останньої на основі оглядових і пробних уроків та їх аналізу; 3) розширення й поглиблення змісту теоретичної складової педагогічної підготовки за рахунок збільшення кількості годин та введення нової номенклатури дисциплін.

Професійно-технологічна парадигма (кінець 1980-х рр.), що характеризується пошуками шляхів оновлення змісту та методів навчання та виховання, впровадження поняття педагогічних/освітніх технологій і розробкою теоретичних підвалів для технологізації освіти.

Гуманітарна парадигма (від початку 1990-х рр.), що «супроводжується посиленням тенденції університетизації освіти, запровадженням багатоступеневої моделі підготовки фахівців, визначенням університетів основними осередками формування висококваліфікованих кадрів на основі інтеграції високого рівня фундаментальної, спеціальної та психолого-педагогічної підготовки, гуманізації та гуманітаризації змісту навчання».

1.2.3. Світові трансформації вищої професійної (педагогічної) освіти: світоглядні орієнтири, пріоритетні тенденції, організаційні нововведення

З огляду на світовий процес глобалізації вітчизняна система вищої професійної (педагогічної) освіти постала перед викликом відповідності світовим професійним стандартам. Такий підхід актуалізує вивчення стану вищої педагогічної освіти закордоном. У структурі вищої освіти закордоном виокремлюють дві панівні тенденції системоутворення: *унітарна* та *бінарна* (С. Вітвицька).

Унітарна, або єдина, система, коли вища освіта забезпечується університетами чи відповідними до них закладами. Такі заклади пропонують як загальні академічні ступені, так і професійно орієнтовані програми різної тривалості і рівня. В унітарній системі вищої освіти до її складу входять тільки університети (частка інших ЗВО становить незначний відсоток). Такою є освіта в Італії, Іспанії, Австрії, Фінляндії, Швеції.

Бінарна, або подвійна, система з традиційним університетським сектором, що так чи інакше спирається на окремий неуніверситетський сектор вищої освіти, що має чітко окреслену структуру.

Така система освіти притаманна більшості розвинутих країн світу, де поряд з університетським сектором існують численні спеціалізовані заклади, які приймають чималу частину молоді. Таку систему мають Бельгія, Велика Британія, Греція, Данія, Ірландія, Нідерланди, Норвегія, Німеччина, Франція, Швейцарія.

Особливості існування вищої освіти за кордоном достатньо повно представлені у вітчизняній педагогічній науці. Зокрема, досвід з реформування та детальний опис сьогоденного функціонування системи вищої освіти у країнах Сходу описано В. Осадчим, О. Озерською; у США, Англії та Франції – С. Вітвицькою, у Німеччині –

О. Огієнко у відповідних публікаціях, основні положення яких необхідно висвітлити.

Отже, можна зробити такі узагальнення.

Практично у всіх найбільш розвинутих країнах система вищої (і педагогічної) освіти була суттєво реформована на порубіжжі ХХ-ХХІ ст., що було викликано загальними процесами глобалізації, розвитку соціальних систем тих чи тих країн та зумовило активізацію процесу створення єдиного освітнього простору.

Перед урядами країн постали питання, які розв'язувалися на глобальному (ухвалення єдиних стандартів якості вищої освіти, які б сприяли взаємовизнанню документів про її здобуття та відповідали сучасним міграційним процесам) та локальному (оновлення нормативно-правової освітньої бази; переформатування системи освітніх рівнів, що повинні бути більш наближеними один до одного, зберігаючи національну специфіку/освітні традиції) рівнях.

Серед *провідних тенденцій* розвитку вищої професійної (педагогічної) освіти: масовість та динамізм розвитку вищої освіти, індивідуалізація вищої школи, трансформація змісту вищої освіти, диверсифікація та інтернаціоналізація вищої освіти, орієнтація якості навчання на кінцевий результат, спрямованість на науково-дослідницьку діяльність, впровадження безперервної освіти, дистанційне навчання.

1.3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВИЩОЇ ОСВИТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Мета вивчення: ознайомитися із провідними напрямками вдосконалення вітчизняної вищої освіти відповідно до положень Болонського процесу; визначити особливості

кредитно-модульної системи; узагальнити досвід її впровадження до системи освіти сучасної України.

1.3.1. Передумови входження України до світового освітнього простору

Із здобуттям Україною незалежності постала проблема побудови нової системи освіти, яка мала здовольнити державні потреби у висококваліфікованих кадрах, здатних забезпечити стабільний розвиток суспільства. «Кожен із цих з'їздів, – за влучним зауваженням М. Русина, – ознаменувався новим витком у розвитку вищої освіти, державного управління нею, новим поштовхом в реформуванні вищої освіти України».

За весь період незалежності в Україні було проведено три Всеукраїнські з'їзди працівників освіти України – в 1992, 2001 та 2011 рр. І Всеукраїнським з'їздом працівників освіти України було схвалено концепцію «Освіта (Україна ХХІ століття)», яку було затверджено як Державну програму Постановою КМ України (03.11.1993 р.). На реалізацію державної програми «Освіта...» було спрямоване видання Президентом України Указу «Про головні напрями реформування вищої освіти в Україні» (12.09.1995 р.), який визначив першочергові завдання на певний період: розробка стратегічних напрямів розвитку вищої освіти; удосконалення мережі вищих навчальних закладів, структури підготовки спеціалістів та ефективності їх використання; забезпечення якості освітньої діяльності; розробка та запровадження нового механізму фінансування освіти і науки.

1.3.2. Болонський процес: хронологія та вектори розвитку

Серед новітніх тенденцій розвитку вищої школи не останнє місце посідає євроінтеграція вищої освіти, яка має на меті створення єдиного освітянського простору, головні принципи якого відображені в документах Болонського процесу. Як показує аналіз інтеграційних процесів вищої школи в Європі, Болонський процес має свою передісторію, яка складається з трьох основних етапів.

Перший етап Болонського процесу можна датувати 1957–1982 рр. Римська угода 1957 р., якою діяльність єдиної системи в галузі освітньої політики обмежувалася заохоченням співпраці між державами-членами без втручання в зміст навчального процесу й організацію освітніх систем окремих країн, поважаючи їхню культурну та мовну різноманітність. Водночас із розширенням масштабів міграції робочої сили актуалізується питання щодо порівняння освітніх систем із метою стандартизації документів про рівень їхньої освіти та забезпечення взаємовизнання дипломів про освіту.

Другий етап 1983–1992 рр., етап формування ідей європейської освітянської інтеграції, характеризується конкретизацією цілей і завдань, поглибленням узгодження з реаліями країн кооперації вищої освіти в межах Євросоюзу. 1990 р. було прийнято Європейську конвенцію про загальну еквівалентність періодів університетської освіти.

1992-1998 рр. – третій етап передісторії Болонського процесу. У цей період розробляються та ухвалюються: Програмні документи ЮНЕСКО «Реформа і розвиток вищої освіти» (1995 р.), Лісабонська конвенція (1997 р.) та Сорбонська декларація (1998 р.).

Болонський процес спрямований на формування єдиного відкритого європейського простору у сфері освіти. Болонський процес – це своєрідний рух освітніх і національних систем до єдиних критеріїв і стандартів, які

утверджуються в Європі. Головна його мета – консолідація зусиль наукової й освітянської спільноти для істотного підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти та науки у світовому вимірі, а також для підвищення ролі цієї системи у соціальних перетвореннях. Сьогодні Болонський процес – це 47 країн-учасниць, тисячі вищих навчальних закладів.

Болонський процес спрямований на формування єдиного відкритого європейського простору у сфері освіти.

До цілей Болонського процесу було віднесено:

- прийняття системи освітніх та наукових ступенів, які легко порівнюються між собою;

- запровадження двоциклової навчальної системи, що включає двоступеневий та післяступеневий цикли (бакалавр і магістр);

- забезпечення академічної та студентської мобільності для адміністративного персоналу, наукових, науково-педагогічних працівників та студентів;

- запровадження кредитно-трансферної системи (ЄКТС European Community Course Credit Transfer System – ECTS);

- сприяння європейському співробітництву в забезпеченні якості освіти;

- орієнтація на європейські виміри у вищій освіті.

Коло визначених вище завдань було розширено Празьким комюніке («До європейського простору вищої освіти», 2001 р.): запровадження системи навчання впродовж життя (life-long education); залучення до освітнього простору студентів як повноправних партнерів; підвищення привабливості європейської вищої освіти.

Отже, для з'ясування ступеня відповідності вітчизняної вищої освіти європейським стандартам Міністерством освіти було здійснено поточний аналіз стану вищої освіти, зроблено відповідні висновки та запропоновано

використання Кредитно-модульної системи організації навчання у ЗВО саме як механізму подолання розриву між вітчизняною та зарубіжною вищою освітою.

1.3.3. Кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП): вітчизняний досвід впровадження

Запровадження Кредитно-модульної системи організації навчального процесу повинно було вирішити низку завдань:

- відходу від традиційної схеми «навчальний семестр – навчальний рік, навчальний курс»;
- раціонального поділу навчального матеріалу дисципліни на модулі і перевірки якості засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля;
- перевірки якості підготовки студентів до кожного лабораторного, практичного чи семінарського заняття;
- використання більш широкої шкали оцінки знань;
- вирішального впливу суми балів, одержаних протягом семестру, на підсумкову оцінку з навчальної дисципліни;
- стимулювання систематичної самостійної роботи студентів протягом усього семестру і підвищення якості їхніх знань;
- підвищення об'єктивності оцінювання знань студентів;
- запровадження здорової конкуренції в навчанні;
- виявлення та розвиток творчих здібностей студентів.

Відповідно до рішення Колегії МОН України (24.04.2003 р.), було запроваджено експеримент щодо кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації. Отже, з 2004 р. українські ЗВО розпочали

поступовий перехід на нову систему оцінювання. У 2005 р. МОН ухвалило ще низку документів, що легітимізували впровадження КМСОНП (накази «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» від 29.07.2005 р.; «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу» від 30.12.2005 р.).

1.3.4. Завдання вітчизняної вищої освіти в умовах входження до Болонського процесу

З огляду на інтенсивний розвиток освітньої інтеграції в європейських країнах, у 2001 р. було створено Європейську асоціацію університетів (European University Association, EUA; <http://www.eua.be/>), що на сьогодні охоплює понад 859 навчальних закладів з 47 країн світу.

На офіційному сайті організації (<http://www.eua.be/>) міститься така інформація: «Європейські університети прагнуть підтримувати подальший розвиток європейської культури, суспільства, технологій та економіки на користь усіх. Наше бачення майбутніх європейських університетів – це система навчальних закладів з дуже різноманітним профілем, що забезпечує широкий спектр кваліфікацій випускників та сприяє мобільності персоналу та студентів. Це можливо лише при заохоченні автономних інституцій, які здатні визначати свою стратегію та встановлювати партнерські відносини у своїх інтересах». Саме ця спілка (EUA) ухвалила документ, яким визначила пріоритетні напрями розвитку Європейського освітнього простору. До цих напрямів віднесено:

1) зміцнення зв'язків між вищою освітою та дослідницькою роботою. Цей процес, зокрема, передбачає подальше зближення між собою Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору (European Research Area). Тут важливими є реформи в

галузі докторської освіти, мобільність магістрантів і докторантів, подальші кар'єрні перспективи молодих дослідників;

2) забезпечення доступу до освіти якомога більшої кількості людей. Тут ідеться про принцип безперервної освіти протягом життя, коли люди всіх вікових груп можуть навчатися для поліпшення/зміни кваліфікації та подальшої соціалізації;

3) нове визначення державної відповідальності в галузі вищої освіти. Це охоплює такі питання, як відповідальність держави за якість освіти й адекватне стабільне фінансування;

4) готовність до глобальних змін. Тут ідеться насамперед про сприяння мобільності магістрантів, аспірантів і докторантів.

Отже, процес входження України до європейського освітнього простору потребує активних дій щодо впровадження ключових положень документів Болонського процесу на організаційно-структурному та змістовному рівнях. Серед головних питань, які потребують першочергового вирішення:

- забезпечення академічної мобільності студентів та науково-педагогічних працівників;
- визначення системи державних стандартів вищої професійної (педагогічної) освіти;
- відпрацювання єдиних механізмів та прозорого алгоритму аналізу якості вищої освіти.

РОЗДІЛ 2 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Мета вивчення: засвоєння сутності ключових понять «освітній процес», «освітня діяльність», «освітня послуга», «суб'єкт освітньої діяльності»; визначення сутності процесу ліцензування освітньої діяльності; окреслення нормативно-правової бази здійснення інноваційної освітньої діяльності та вивчення особливостей впровадження інновацій у закладах вищої освіти.

2.1.1. «Освітня діяльність» (та суміжні поняття) у Законі України «Про освіту» (2017 р.)

У визначенні сутності поняття «освітньої діяльності» звертаємося до чинного Закону України «Про освіту» (28.09.2017 р.), де (Розділ I. Загальні положення. Стаття 1. Основні терміни та їх визначення) подано визначення взаємопов'язаних понять «освітній процес», «освітня діяльність» та «суб'єкт освітньої діяльності»:

«Пункт 16. освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей;

Пункт 17. освітня діяльність – діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті;

Пункт 18. освітня послуга – комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену

вартість та спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання;

Пункт 27. суб'єкт освітньої діяльності – фізична або юридична особа (заклад освіти, підприємство, установа, організація), що провадить освітню діяльність».

Освітня установа для здійснення освітньої діяльності повинна пройти процедуру ліцензування відповідно до Закону України «Про освіту» (Стаття 43. Ліцензування освітньої діяльності).

Процедуру ліцензування докладно виписано в Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов впровадження освітньої діяльності» від 30 грудня 2015 р. №1187, зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №347 від 10.05.2018 р.). Цим документом визначено сутність освітньої діяльності в різних сферах (вища освіта, дошкільна освіта, післядипломна освіта, повна загальна середня освіта, професійно-технічна освіта, фахова передвища освіта). Звернення до пунктів 10-15 вказаної вище постанови переконує в практичній тотожності поданого в ній визначення сутності освітньої діяльності, представленого в Законі України «Про освіту».

Здійснення освітньої діяльності на рівні сучасних потреб споживача освітніх послуг потребує постійного оновлення змістової та організаційної площин, тому актуалізує поняття освітніх інновацій у сфері вищої професійної освіти.

2.1.2. Нормативно-правове підґрунтя здійснення інноваційної освітньої діяльності

Здійснення інноваційної освітньої діяльності унормовується дією Закону України «Про інноваційну діяльність» (2002 р.) та Наказом МОН України «Про затвердження Положення про порядок здійснення

інноваційної освітньої діяльності» (2000 р; останні зміни внесені Наказом МОН України №994 від 11.07.2017 р.) (Далі – Положення / 2002).

У Законі України «Про інноваційну діяльність» подано визначення ключових понять «інновації» та «інноваційна діяльність». Розділ I. Стаття 1. Визначення термінів:

«інновації» – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери;

інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг».

2.1.3. Інноваційні процеси в розвитку професійної (педагогічної) освіти

Розвиток педагогічної науки та практики відображає загальні процеси розвитку суспільства, що обумовлює потребу в оновленні як самого педагогічного знання так і його практичного складника, зокрема в аспекті формування професіоналізму майбутнього фахівця.

Процес оновлення в педагогічній теорії має назву – інновації. Появу поняття «інновації» відносять до 70-х рр. ХХ ст. та пов'язують із дослідженням економістами питання впливу науково-технічного прогресу на розвиток соціальних систем.

У педагогічному дискурсі наявні різні підходи до визначення поняття «інновації» та класифікації педагогічних інновацій. Звертаючи увагу на близькість понять «новації» та «інновації», вчені розходяться в їх

тлумаченні. Тому під педагогічною інновацією розуміємо миследіяльнісну форму педагогічної діяльності, яка забезпечує впровадження нововведень в освітні процеси.

Щодо класифікацій педагогічних інновацій, то переважно використовують варіанти, запропоновані С. Курбатовим, В. Полонським та А. Хуторським.

За В. Полонським, інновації – результат інноваційної діяльності, який втілюється у вигляді нового змісту, методу, форми організації навчально-виховного процесу чи удосконаленого технічного засобу навчання, що використовується у практичній діяльності. А. Хуторський розглядає інновації на всіх ділянках освітнього процесу (синонімічні поняттю “нововведення”).

Серед найбільш розповсюджених інновацій, що спрямовують розвиток сучасних закладів освіти, визначають (Ю. Шевченко): «створення й запровадження в освітню практику особистісно зорієнтованої парадигми освіти, перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання, упровадження в практику їх роботи 12-бальної системи оцінювання, культурологічного підходу, полісуб'єктного підходу, концепції самореалізації особистості, педагогічних систем М. Монтесорі та С. Френе, створення мережі гімназій і ліцеїв, навчально-виховних об'єднань, шкіл-лабораторій, класів із профільним навчанням, класів з раннім і поглибленим вивченням окремих предметів та ін.».

Отже, головна ознака інновації – позитивні соціальні та (чи) економічні зміни, які виникають у роботі освітніх установ. Освітні інновації – нововведення, що несуть із собою позитивні зміни на всіх ланках освітнього процесу (освітньої системи), тобто спрямовані на результат.

Сучасні науковці піддають багатоаспектному аналізу питання інновацій в освітній сфері та констатують наявність найбільш популярних, з поміж яких: авторські

інноваційні академічні школи, особистісно-орієнтований та компетентнісний підходи в навчанні, модульне та дистанційне навчання, діяльнісні технології навчання, проектне навчання, кейс-технології, здоров'язбережувальні та соціально-орієнтовані технології, інформаційно-комунікаційні технології.

2.1.4. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти

Формування сучасного освітнього простору передбачає постійне професійне вдосконалення фахівця, що може відбуватися в безпосередньому зв'язку теоретичного та практичного складників (теоретичне навчання – 30%, виробниче навчання та виробнича практика – 70 % навчального часу). Така форма освіти отримала назву «дуальної» та на сьогодні набуває значного поширення.

Дуальна форма навчання передбачає певні зміни в організації навчального процесу, які полягають:

- у розподілі навчального часу на теоретичне та практичне навчання (теоретичне навчання – 30%, виробниче навчання та виробнича практика – 70 % навчального часу);

- упровадження блочно-модульної побудови навчального процесу: опанування базового модуля на базі закладу освіти, а потім чергування: модуль теорії (1-2 тижні) на базі закладу професійної (професійно-технічної) освіти / модуль практики (4-8 тижнів) на базі підприємств, установ, організацій;

- оцінювання результатів навчання – відповідно до реальних показників професійної підготовки, підтвердженої в умовах виробництва.

2.2. СИСТЕМА НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ СТАНДАРТИЗАЦІЇ СФЕРИ ВИЩОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ОСВІТИ

Мета вивчення: з'ясувати сутність понять «освітній стандарт» та «професійний стандарт» у сучасному педагогічному дискурсі; сформувати уявлення про співвіднесення понять «стандарт» та «кваліфікація»; встановити необхідність запровадження Національної рамки кваліфікацій, її узгодженість із Європейською рамкою кваліфікацій.

2.2.1. Актуалізація проблеми стандартизації в освіті: поняття «освітній стандарт»

Загальне розуміння «стандарту» укладається в рамки нормативного документу, який регламентує зміст навчання та очікуваний результат.

У світовій освітній традиції витоки стандартизації (а отже і професійної), за інформацією сучасних вчених (Л. Гардімер, Л. Короткова, Л. Лук'янова, Г. Лук'яненко), припадають на розробку в 20-х років ХХ ст. Міжнародною організацією праці (МОП) основ професійної стандартизації. Хоч окремі первинні (примітивні) професійні стандарти (переліки, реєстри, описи професій, занять) були розроблені ще в 1850–1870 рр. (Велика Британія, США, Австралія, Німеччина та ін.).

Учені підкреслюють, що в низці держав для ідентифікації професійних стандартів використовується свій особливий термін (Так, у Великій Британії їх називають «національними професійними стандартами», у Франції – «професійними референціями», а в Німеччині – «порядком навчання»), який сформувався відповідно до соціально-культурних особливостей та історично

сформованих традицій у сфері трудових відносин, проте найбільш вживаним є поняття «професійний стандарт».

Варто також наголосити, що формування концепції стандартизації в освіті як форми її регламентації та уніфікації безпосередньо пов'язано із загальним процесом освітньої інтеграції та світової глобалізації. Водночас додамо, що процес стандартизації освіти стосується практично всіх європейських країн, тому вважаємо справедливою таку думку В. Загвоздкіна: «уведення стандартів та регулювання системи освіти, що базується на стандартах, знаходиться в контексті розвитку сучасної освіти, як цей розвиток розуміється в країнах-лідерах». На думку вченого, від стандарту залежить від того, який аспект розглядається як релевантний процесам керівництва (регулювання). Серед таких акцентів: фіксування обов'язкового змісту навчання, відстеження результатів навчання, фіксування умов та процесів, які забезпечують якість освіти.

2.2.2. Поняття «професійний стандарт» у нормативно-правовому та педагогічному дискурсах

У визначенні сутності поняття «професійний стандарт» (далі – ПС) спираємося на нормативні документи (Постанови КМ України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», 2011 р., «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів», 2017 р., Розпорядження КМ України «Про затвердження плану заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016-2020 роки», 2016 р., Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів», 2018 р., проект «Концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010-2020 рр.)»

(2010 р.) та дослідження сучасних науковців (Л. Лук'янова, Н. Паршина, В. Радкевич та ін.).

Відповідно до «Концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010-2020 рр.)» «Професійний стандарт (ПС) – це мінімально необхідні вимоги до професійного рівня робітників із врахуванням продуктивності і якості виконуваних робіт в конкретній галузі економіки. Вони містять в собі разом з іншими даними найменування посад і відповідні їм кваліфікаційні і освітні рівні, перелік конкретних посадових обов'язків (що розглядаються з точки зору знань, вмінь та навиків), виконання яких дозволить робітнику реалізувати трудові функції в межах його компетенції. ПС направлені на забезпечення професіоналізму особистості».

Розгорнуту характеристику визначенню ПС подає Л. Лук'янова: професійний стандарт є ключовим механізмом саморегулювання ринку праці. Він представляє багатофункціональний нормативний документ, що встановлює в межах конкретного виду (галузі) професійної діяльності:

- вимоги до змісту і якості праці;
- вимоги до умов здійснюваної трудової діяльності;
- рівень кваліфікації робітника;
- вимоги до професійної освіти і навчання, необхідні для відповідної кваліфікації.

2.2.3. Нормативно-правове підґрунтя визначення поняття «кваліфікація» (Закон України «Про вищу освіту», 2014 р.)

Визначення поняття «кваліфікація» передбачає попереднє звернення до словникових джерел.

«*Радянський енциклопедичний словник*» («*Советский энциклопедический словарь*», 1989): кваліфікація – (від латинського *qualis* – якийсь за якістю):

- 1) визначення якості, оцінка будь-чого;
- 2) рівень підготовленості, ступінь придатності до певного виду роботи;
- 3) професія, спеціальність.

Великий тлумачний словник сучасної української мови (2001 р.):

- 1) дія за значенням кваліфікувати;
- 2) ступінь придатності, підготовленості до якого-небудь виду праці;
- 3) фах, професія, спеціальність.

Визначення розглядуваного поняття «кваліфікація» у нормативно-правовому дискурсі національного та міжнародного рівнів міститься у статті І. Алексєєвої «Кваліфікація: правова категорія вищої освіти – порівняльний аналіз законодавчих джерел». Авторка стверджує, що «із проведеного аналізу вбачається, що як в міжнародних, так і в національних стандартах поняття «кваліфікація» застосовується в двох аспектах, а саме: як результат академічної освіти та як результат професійного навчання в інших формах, чим і обумовлені певні відмінності в його артикуляціях залежно від сфери застосування».

Подвійне використання поняття «кваліфікація» (відповідно, і поняття «рівень кваліфікації») – свідчення його зв'язку із поняттям «освітнього рівня». Освіта, здобута у ЗВО, фіксується саме у кваліфікаційних термінах.

Кваліфікаційні рівні характеризують готовність спеціаліста/фахівця до професійної діяльності.

Тут доцільно звернутися до фрагменту статті Т. Письменкової та В. Салова «Шляхи трансформації національної рамки кваліфікацій в професійні та освітні стандарти», де автори вказують, що «у сфері праці розрізняють наступні рівні професійної діяльності:

- *рівень використання;*
- *операторський рівень;*
- *експлуатаційний рівень;*
- *технологічний рівень;*
- *дослідницький рівень.*

У системі вищої освіти сьогодні існують такі рівні вищої освіти: молодший бакалавр, бакалавр, магістр. Отже, певним чином трансформуючи таблицю, запропоновану згаданими вище авторами, можемо узагальнити узгодженість професійних рівнів та рівнів вищої освіти.

Узгодженість професійних рівнів та рівнів вищої освіти

Рівні професійної діяльності	Освітньо-кваліфікаційні рівні
Експлуатаційний рівень	Молодший спеціаліст
Технологічний рівень	Бакалавр
Дослідницький рівень	Магістр

Очевидним є те, що розповсюджена думка про тотожність кваліфікацій «спеціаліст» та «магістр» має підґрунтя лише для тих осіб, які свого часу закінчили класичні університети. Переважна більшість випускників інститутів минулих років, що навчалися за ОКР спеціаліст, можуть дорівнюватися лише бакалаврам.

2.2.4. Національна рамка кваліфікацій

Приєднання України до Болонського процесу та загальні прагнення щодо входження до європейського освітнього простору поставили освітян в умови необхідності розв'язання проблеми узгодження національної системи

кваліфікацій («Національна рамка кваліфікацій») із європейськими стандартами («Європейська рамка кваліфікацій»).

Державним стандартом у сфері професійно-класифікаційної діяльності є Національний класифікатор України ДК 003:2010 «Класифікатор професій». У Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), з-поміж іншого, вказано, що «кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту». У Законі України «Про вищу освіту» також знаходимо пояснення щодо результатів навчання, яке дозволяє стверджувати визнання «дублінських дескрипторів» (Dublin Descriptors): «результати навчання – це знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів». Це узгодження набуло європейську назву – «рамок кваліфікацій», що мають окреслити очікувані результати навчання на здобуття певної кваліфікації.

У Європейському просторі вищої освіти у 2005 р. на конференції Європейських міністрів, які відповідають у своїх країнах за вищу освіту, було ухвалено єдину рамку кваліфікацій (The framework of qualifications for the European Higher Education Area – “QF for the EHEA), що базувалася на *Дублінських дескрипторах* (2004 р.). Дескрипторами кваліфікацій називаються *результати навчання* (чому навчилася людина і що засвоїла), вони описують сутність і природу кваліфікації в цілому, що

дозволяє встановити відмінності між різними циклами в широкому й загальному розумінні. У 2008 р. Європейським Парламентом та Радою Європи Європейського союзу було ухвалено Європейську рамку кваліфікацій для навчання впродовж життя (The European Qualifications Framework for lifelong learning – “EQF for LLL”).

Національна рамка кваліфікацій (National Qualifications Framework, NQF) – це цілісний міжнародно-зрозумілий опис національної шкали кваліфікацій у термінах компетентностей, через який усі кваліфікації та інші навчальні досягнення, зокрема у вищій освіті, можуть бути виражені й співвіднесені між собою в узгоджений спосіб. За допомогою рамок кваліфікацій проводиться вимір і взаємозв’язок результатів навчання, встановлюється співвідношення дипломів, свідоцтв, сертифікатів про освіту відповідним кваліфікаційним рівням.

Вітчизняну «Національну рамку кваліфікацій» було затверджено постановою Кабінету Міністрів України (від 23 листопада 2011 р., №1341), де зокрема вказано «*Національна рамка кваліфікацій – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів. Національна рамка кваліфікацій призначена для використання органами виконавчої влади, установами та організаціями, що реалізують державну політику у сфері освіти, зайнятості та соціально-трудових відносин, навчальними закладами, роботодавцями, іншими юридичними і фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій».*

2.2.5. Система стандартів вищої освіти. Науково-методична рада МОН України

Відповідно до нового Закону України «Про вищу

освіту» Науково-методичною радою Міністерства освіти і науки України розробляються стандарти вищої освіти, проекти яких розміщено на офіційному сайті МОН (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/proekti-standartiv-vishoyi-osviti>) Тут зокрема сказано, що Науково-методична рада Міністерства освіти і науки України – це постійний консультативно-дорадчий орган, до складу якого можуть входити представники держави, роботодавців та їхніх об'єднань, навчальних закладів, наукових установ, академій, професійних асоціацій та експертів тощо.

Діяльність Науково-методичної ради направлена на участь у розробці методології та змісту освіти, формуванні стандартів освітньої діяльності та стандартів освіти, впровадженні сучасних педагогічних та інформаційних технологій, поширенні кращих практик освітньої та методичної діяльності навчальних закладів.

2.2.6. Методологія стандартизації в освіті

Визначаючи необхідність оновлення професійних стандартів, сучасні вчені наголошують на необхідності їхнього наближення до європейських стандартів. Заради цього, як зазначає В. Радкевич, необхідно:

- переорієнтувати навчальний процес на оволодіння професійними компетенціями;
- активно співпрацювати з роботодавцями, які визначатимуть вимоги до потрібних навичок і компетенцій;
- забезпечити гнучкість системи професійної освіти, яка швидко реагуватиме на потреби ринку праці;
- забезпечити дієздатність гнучкого механізму оцінювання навичок і корегування навчальних планів.

Теоретичні підвалини методології стандартизації закладені А. Субетто та Л. Лук'яною, чії погляди потребують вивчення та узагальнення.

На думку вченого, методологія стандартизації спирається на системологію (системна методологія), системогенетику (системогенетична методологія), теорію проектування систем (оргпроекування), теорію інваріантів, теорію стандартології, теорію параметризації (параметричних рядів).

Розроблення професійних стандартів ґрунтується на таких принципах:

- урахування особливостей постіндустріального суспільства, що характеризується зростаючою невизначеністю і прискоренням темпів техногенних змін, швидкими змінами і вимогам ринків праці і споживачів, а також змінами в організації праці й організаційній культурі, що викликає зміни вимог до робітників, зокрема їх адаптивності, орієнтованості на постійне навчання й самоудосконалення;

- урахування міжнародних тенденцій у галузі розроблення професійних стандартів;

- вимірюваність вимог, визначених у стандарті, єдині критерії формулювання цих вимог;

- визначення в стандартах тільки основних трудових функцій за галузями професійної діяльності;

- основа професійного стандарту – взірці кращої практики, тобто досвід успішних підприємств і організацій, які є лідерами в галузі й орієнтовані на майбутнє, конкурентоспроможність на національному і світовому рівнях, а також вимоги до якісного виконання трудових функцій.

2.3. МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета вивчення: ознайомитися із сучасними дефініціями понять «управління» та «менеджмент»; визначити основні функції освітнього менеджменту; з'ясувати сутність поняття «управлінська культура керівника освітнього закладу».

2.3.1. Поняття «управління» та «менеджмент» в освіті

У світлі новітніх перетворень в освітній сфері було актуалізовано проблему управління освітніми закладами, а отже проблему освітнього менеджменту. Вчені наголошують на необхідності розмежування понять «управління» та «менеджмент» загалом, та в освіті зокрема, що обумовлює необхідність звернення до довідкової літератури. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови подано таке визначення: «Управляти – спрямовувати діяльність, роботу кого-, чого-небудь; бути на чолі когось, чогось; керувати». Т. Бабенко підкреслює, що «управління як вид діяльності виникає тоді, коли виникає потреба в регулюванні діяльності. Для вдалого виконання управлінської діяльності керівнику навчального закладу необхідно володіти певними знаннями та вміннями, бути професіоналом, у даному контексті – володіти професією управлінця, керівника».

Термін “менеджмент” трактується досить широко, як:

- «сукупність стратегії, філософії, тренінгів, методів, засобів і форм управління виробництвом з метою підвищення його ефективності та зростання прибутку;
- процес планування, організації, приведення в дію і контролю організації з тим, щоб досягти координації

людських та матеріальних ресурсів, необхідних для ефективного вирішення завдань;

– процес, який відбувається за допомогою групи людей, що співпрацюють, спрямовують свої дії до загальних цілей;

– різновид господарського управління в ринкових умовах. Передбачає економічну свободу людей, свободу й обов'язок приймати самостійні рішення, цілком відповідати за їх результати».

Серед основних категорій менеджменту: поняття організації, її цілей, процес і функції управління, принципи і методи, стилі і культура керівництва, комунікації тощо.

Менеджмент має налагоджувати ефективний механізм участі кожного в організації навчального процесу. Керівник закладу освіти, педагоги та учні складають різновікові соціальні групи, проте цілі освіти в них однакові. Процес навчання багатопредметний, багатолюдний, багаторольовий. Завдання менеджменту – забезпечити взаємозв'язок, взаємозбагачення різних дисциплін, різних позицій і педагогічного досвіду для створення ситуації успіху щодо формування всебічно розвиненої, фізично здорової, конкурентоспроможної особистості.

Отже, освітній менеджмент – це теорія і практика управління стратегічною галуззю національного господарства в ринкових умовах, об'єкт якої – процес управління освітніми системами. Об'єктом педагогічного менеджменту є управління педагогічними системами, що функціонують в умовах ринку. Предмет освітнього, педагогічного і дидактичного менеджменту (відповідно) – протиріччя, закономірності, відносини процесу управління освітніми системами в ринковій економіці, навчальними закладами та навчальними групами.

2.3.3. Управлінська культура керівника освітнього закладу, її основні компоненти

Управлінська культура як складник професійної діяльності керівника школи характеризується особливостями усвідомлення поведінки та діяльності людей в організації і знаходиться у сфері культури праці, культури професійної управлінської діяльності. В особистісному плані управління характеризується певними особливостями, якостями і стилем діяльності керівника, що безпосередньо впливають на організацію співробітництва працівників по досягненню загальних цілей організації.

Управлінська культура – це властивість, що притаманна керівнику школи як особистості, але виявляється вона в усіх сферах його діяльності як професіонала і дозволяє зробити висновок про те, що поняття «управлінська культура керівника школи» є, з одного боку, видовим (окремим) стосовно більш загальних (управлінська культура керівника, управлінська культура, культура праці), з іншого – управлінська культура може бути розглянута як одна з характеристик особистості керівника школи, яка суттєво впливає на якість його професійної управлінської діяльності.

Визначення компонентної структури управлінської культури достатньо докладно представлено в дослідженні Т. Бабенко, яка (слідом за В. Слатьоніним) виокремлює та характеризує три головні її компоненти: *аксіологічний, технологічний і особистісно-творчий.*

2.4. МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ, ІНСТРУМЕНТИ

Мета вивчення: засвоїти зміст основних понять з теми (моніторинг, педагогічний моніторинг, якість освіти, моніторинг якості освіти, рейтинг якості освіти); виявити

спільне та відмінне в поняттях «освітній моніторинг» та «педагогічний моніторинг»; ознайомитися із системою рейтингової оцінки якості освіти ЗВО.

2.4.1. Сутність ключового поняття «моніторинг» («педагогічний моніторинг») у сучасному науково-педагогічному дискурсі

Стандартизація освіти (див. підрозділ 2.2.) передбачає необхідність встановлення відповідності результатів навчання унормованим показникам та усунення виявлених відхилень, що можливо за умов своєчасного та системного проведення моніторингових досліджень. Визначення стратегічних напрямів розвитку ЗВО та встановлення ефективності його діяльності відбувається завдяки проведенню *моніторингу якості освіти*.

З англійської мови «monitoring» перекладається як спостереження, нагляд, а «monitor» – наставник, радник, з латини «monitor» – попереджую, застерігаю. В освітньому аспекті моніторинг визначають як оцінку ступеня забезпечення умов здійснення та досягнення мети навчального процесу ЗВО відповідно до сучасних вимог держави та суспільства.

Відповідно до того, дослідження якої освітньої системи здійснюється, виокремлюють: *освітній моніторинг, педагогічний моніторинг* тощо.

Узагальнюючи погляди вчених (М. Бершадський, В. Горб, В. Гузеєв, Г. Єльнікова, В. Зінченко, А. Майоров, З. Рябова, Г. Цехмістрова, Л. Щоголевої та ін.), можна констатувати, що під «*освітнім моніторингом*» варто розуміти систему збору, обробки, збереження та розповсюдження інформації про стан освітньої системи чи окремих її елементів з метою інформаційного забезпечення управління та прийняття оптимальних управлінських рішень щодо коригування та розвитку визначеного об'єкта

освітньої системи. Важливим є підкреслити саме корегувальну функцію освітнього моніторингу, оскільки вона допомагає виявити недоліки освітнього процесу та запропонувати варіанти їх вчасного усунення.

Натомість «педагогічний моніторинг» досліджує педагогічну систему, використовуючи дані медичних, психологічних, соціологічних досліджень, визначає, наскільки раціональними є педагогічні засоби дії; чи є дидактичні засоби адекватними проголошеним цілям і завданням виявлення індивідуальних особливостей учнів, специфіці середовища їхньої життєдіяльності. Тобто *педагогічний моніторинг* оцінює ефективність навчального процесу; не результат навчання, а динаміку його розвитку як діяльності тих, хто вчиться та вчить. У педагогічній площині моніторинг дозволяє простежити індивідуальний розвиток учнів, запобігти небажаним проявам та спрогнозувати результат педагогічних дій (педагогічного впливу). Тому педагогічний моніторинг як інструмент оцінювання якості навчання виконує низку *функцій*: діагностична, оцінювальна, прогностична, управлінська, організаційна, аналітична, дослідницька, педагогічна, адаптаційна та інформаційна.

2.4.2. Моніторинг якості освіти: функції, світові моделі та індикатори

Питання освітнього моніторингу було актуалізовано у зв'язку з необхідністю унормування результатів навчання (зокрема здобуття вищої освіти) у світовому вимірі, що дозволяє встановлювати якість освіти тих чи тих освітніх закладів та має суттєвий вплив на рейтинг ЗВО, затребуваність його освітніх послуг на «освітньому ринку». Отже, основним завданням освітнього моніторингу є визначення «якості освіти» (зокрема вищої), останнє стало ключовим поняттям у визначеному дискурсі.

У «Енциклопедії освіти» (К., 2008 р.) вказано, що якість вищої освіти – комплексна характеристика, яка відображає діапазон і рівень освітніх послуг, що надаються системою освіти відповідно до інтересів особи, суспільства і держави. Якісна освіта повинна давати можливість кожному індивіду залежно від його інтересів і можливостей здобувати повноцінну, безперервну освіту відповідного рівня в усіх її формах.

Сучасні вчені (Т. Лукіна) визначають два підходи до встановлення сутності поняття «якість освіти»:

– нормований, у межах якого якість освіти розглядається з точки зору ступеня задоволення потреб і досягнення певних норм, стандартів і цілей, що нормативно затверджені;

– управлінський, що подає категорію якості освіти з позицій сучасної теорії й практики управління якістю.

Під *моніторингом якості* нормативними документами визначено: «відстеження, нагляд, спостереження; вимірювання або випробування через визначені часові інтервали з метою регулювання або управління процесами».

Серед функцій моніторингу якості освіти (за В. Зінченко):

– інформативно-аналітична, завдяки якій накопичується, всебічно аналізується інформація про стан функціонування навчального процесу та його окремих складників і розповсюджується серед суб'єктів моніторингу;

– контрольно-оціночна, завдяки якій здійснюється контроль і оцінка певних характеристик функціонування навчального процесу, його якісних та кількісних показників, а також відповідність останніх заданим параметрам;

– діагностична, яка встановлює внутрішні й зовнішні чинники впливу на об'єкт моніторингу – навчальний процес, рівень відхилень від заданих параметрів та основні причини такого стану;

– коригувальна, яка уточнює встановлені завдання або окреслює можливі зміни у функціонуванні навчального процесу задля підвищення його ефективності та результативності;

– прогностична, яка пов'язана з передбаченням та обґрунтуванням процесів майбутнього розвитку навчального процесу й очікуваних від цього наслідків.

Серед найбільш поширених моніторингових програм якості освіти визначають:

– Освітні індикатори Ради з освіти Європейського Союзу (16 пунктів), що охоплюють чотири розділи: індикатори навчальних досягнень учнів; індикатори успіху та переходу; індикатори моніторингу освіти; індикатори ресурсів і структури;

– Освітні індикатори Міжнародного Консультативного Форуму з освіти для усіх;

– Освітні індикатори ЮНЕСКО,

– Освітні індикатори Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) охоплюють три розділи: контекст освіти; витрати, ресурси та шкільні процеси; результати освіти.

Важливо наголосити на *низці принципів*, на яких базуються «Європейські стандарти та рекомендації» (ESG) забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти:

– зацікавленість студентів і роботодавців, а також суспільства загалом у високій якості вищої освіти;

– ключова важливість автономії закладів і установ, збалансована усвідомленням того, що автономія несе із собою дуже серйозну відповідальність;

– система зовнішнього забезпечення якості повинна відповідати своїй меті і не ускладнювати роботу навчальних закладів більше, ніж це необхідно для виконання цієї системою своїх завдань.

Очевидним є той факт, що ці принципи знайшли своє відображення в оновленій нормативно-правовій базі вітчизняної системи освіти (Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту»). Якість освіти сьогодні є одним з головних індикаторів конкурентоспроможності ЗВО, тому особливої актуальності набуває питання їхнього рейтингування.

2.4.3. Рейтинги університетів як інструмент вимірювання якості освіти ЗВО

Підвищення вимог до якості вищої освіти актуалізувало питання привабливості тих чи тих ЗВО для майбутніх абітурієнтів (суб'єктів освітньої діяльності), що з-поміж іншого визначається місцем ЗВО в міжнародних та всеукраїнських рейтингах.

Рейтинг університетів – це список вищих навчальних закладів однієї чи декількох країн, які вишукано за певними параметрами в спадному порядку. Інформація при цьому надходить з незалежного джерела, наприклад, це можуть бути статистичні дані уряду; із самого університету; від студентів, працевластців та інших зацікавлених осіб.

Серед міжнародних рейтингів ЗВО найбільш впливовими вважають:

– *Шанхайський рейтинг* наукових університетів (Shanghai Jian Tong University rankings/ Academic Ranking of World Universities), уведений з 2003 р.;

– *рейтинг університетів Таймз* (Times Higher Education rankings of universities), уведений з 2003 р.;

– рейтинг “QS” (рейтинг компанії “Quacquarelli Symonds”), уведений з 2011 р.;

– рейтинг інтернет-присутності “Webometrics” (рейтинг компанії “Cybermetrics Lab”), уведений з 2004 р.

Серед вітчизняних рейтингів ЗВО найбільш впливовими вважають:

– “Компас” (компанія “Систем Кепітал Менеджмент”), публікується з 2008 р.;

– “Національна система рейтингового оцінювання ВНЗ” (рейтинг МОН України), упроваджений 2011 р. (далі – Національна система) (на 2018 рік – ця система вже не існує),

– рейтинг ЮНЕСКО “ТОП-200. Україна” (засновники Європейський центр із вищої освіти ЮНЕСКО та “Київський політехнічний інститут”) публікується з 2007 р.) (далі – ТОП-200).

Докладний опис методики проекту «Топ – 200 Україна» розміщено на сайті ГО Центр міжнародних проектів «Євроосвіта» (<http://www.euroosvita.net>). Тут також окреслено зміни в методиці ранжирування, що відбувалися впродовж останніх років, подані рейтинги університетів за попередні роки, визначено проблемні питання в ранжируванні. Так, «слабкою ланкою» багатьох університетів визначена їхня інформаційна закритість, що суперечить болонським принципам, а отже потребує негайного усунення.

Підкреслюючи значення чинної системи оцінки якості освіти, що складається з трьох ключових компонентів співвіднесення. Поділяємо думку команди експертів, які складають рейтинг «Топ 200 Україна», що відмінності між системою рейтингів ЗВО та існуючою в нашій країні системою оцінки якості освіти полягають у такому:

- система рейтингування ЗВО на 100% незалежна від офіційних державних структур й таким чином нівелює їх вплив на оцінку якості освіти;

- рейтинги представляють об'єктивну, прозору та максимально повну інформацію про якість освітніх послуг надаваних ЗВО;

- рейтинги дають можливість зрозуміти механізм ціноутворення у сфері платної освіти у ЗВО й відповісти на постійно виникаючі запитання про оптимальність співвідношення «ціна/якість освіти»;

- система рейтингування ЗВО є не лише визнаною та дієвою в багатьох країнах світу, а й постійно координується та вдосконалюється (прикладом цього можуть слугувати затвержені 20 травня 2006 року в Берліні (Германія) Міжнародною Експертною Групою по Ранжируванню (IREG) (до якої входять представники 19 країн) «Берлінські принципи ранжирування вузів»).

Безумовно, ранжування ЗВО на сьогодні залишається чи не єдиним інструментом, який представляє максимально наближену до об'єктивності картину якості освіти у вітчизняних ЗВО, що проведена за міжнародною методикою.

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ
МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

РОЗДІЛ 1. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ (педагогічної) ДІЯЛЬНОСТІ

ПРАКТИЧНЕ (СЕМІНАРСЬКЕ) ЗАНЯТТЯ № 1

Тема 1.1. Нормативно-правове регулювання вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні (2 год.)

Мета вивчення: схарактеризувати основні поняття теми (освіта, система освіти, принципи побудови системи освіти, структура сучасної системи освіти); конкретизувати дефініції понять «професійна освіта» та «професійне навчання» у науково-теоретичному та нормативно-правовому аспектах; проаналізувати нормативне забезпечення функціонування вищої професійної освіти.

Хід практичної роботи

Теоретичні питання:

1. Поняття про систему освіти, основні принципи її побудови. Структура сучасної системи освіти.
2. Характеристика понять «професійна освіта» та «професійне навчання» у сучасному науково-педагогічному дискурсі.
3. Питання професійної та педагогічної освіти в освітніх законах України та державних (національних) освітніх програмах.

Практичні завдання та проблемні питання:

1. Підготуйте розгорнуту відповідь (презентацію) щодо вітчизняної системи освіти – її побудови та завдань на кожному освітньому рівні.
2. Випишіть із нових законів «Про освіту», «Про вищу освіту» принципи побудови вітчизняної системи освіти, розкрийте їх сутність та доведіть їх необхідність / дієвість для сучасного процесу реформування системи вищої професійної (педагогічної) освіти.
3. Чи можна ототожнювати поняття «професійна освіта» та «професійно-технічна освіта»? Обґрунтуйте

свою відповідь, спираючись на чинну нормативно-правову базу та дослідження вітчизняних вчених.

4. Ознайомтеся з текстами Законів України «Про освіту» (2008; 2017 рр.), «Про професійно-технічну освіту» (1998 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (1991, 2015 рр.), «Про науково-технічну інформацію» (1993 р.), «Про професійний розвиток працівників» (2012 р.) та зробіть висновок щодо розуміння місця та сутності вищої (професійної, педагогічної) освіти в нормативно-правовому дискурсі. Позначте суперечливі аспекти.

5. Ознайомтеся з текстами основних освітніх програм (Державна (національна) програма: «Освіта. Україна XXI століття», 1996 р.; Державна програма «Вчитель», 2002 р.; Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні, 2002 р.; Проект «Концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010-2020 рр.)», 2010 р.; Концепція Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011-2015 роки, 2010 р.; Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, 2013 р.; Проект «Концепції розвитку Освіти України на період 2015-2025 рр.», 2014 р.) та зробіть висновок щодо розуміння місця та сутності вищої (професійної, педагогічної) освіти в програмному дискурсі. Позначте суперечливі аспекти.

ПРАКТИЧНЕ (СЕМІНАРСЬКЕ) ЗАНЯТТЯ № 2

Тема 1.2. Проблеми організації професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічній теорії (2 год.)

Мета вивчення: розглянути головні наукові підходи сучасності до визначення сутності професійної підготовки майбутнього вчителя; окреслити дискусійні положення та визначити перспективні напрями.

Хід практичної роботи

Теоретичні питання:

1. Функції вищої освіти. Визначення сутності «вищої педагогічної освіти» у сучасному науково-педагогічному дискурсі.

2. Провідні тенденції сучасного розвитку вищої професійної (педагогічної) освіти: ідеї, концепції, досвід.

3. Особистісно-орієнтований, системний та компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутнього вчителя.

Практичні завдання та проблемні питання:

1. Зверніться до сучасних публікацій, що висвітлюють означену проблему, та визначте функції, мету та сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти.

2. У підготовці до висвітлення питання варто використовувати наукові (зокрема словникові) джерела, де містяться визначення сутності педагогічної освіти, з яких виписіть пропонувані визначення та співставте їх.

3. Проаналізуйте висловлювання О. Якименка щодо соціальних функцій вищої освіти. Які, на Вашу думку, функції вищої освіти не були названі дослідником?

«До основних соціальних функцій вищої освіти можна віднести *соціально-економічні*, пов'язані з формуванням і розвитком інтелектуального, науково-технічного і кадрового потенціалу суспільства; *соціально-політичні*, реалізація яких дозволяє забезпечити безпеку суспільства в найширшому її розумінні, соціальний контроль, соціальну мобільність, стійкий розвиток суспільства, його інтернаціоналізацію та інтеграцію до загальноцивілізаційних процесів; *культуротворчі функції*, що сприяють розвитку духовного життя суспільства, де вищій школі належить вирішальна роль, бо вона не лише безпосередньо впливає на формування особистості, але й формує в неї відчуття соціальної відповідальності,

дозволяє зберегти, розвивати і передавати духовну спадщину. Необхідно також відзначити зростаючу тенденцію взаємодії і «проникнення» одна в одну вищеназваних функцій» (Якименко О.О. Зміст та особливості трансформації вищої освіти в Україні.).

4. Зверніть увагу на судження видатних вітчизняних вчених щодо сутності педагогічної освіти. Доведіть наведені висловлювання.

І. А. Зязюн: «Мета педагогічної освіти – формування образу і осягнення смислу професії вчителя як триєдності духовного, соціального, професійного. Мета вищої педагогічної школи – професійне виховання вчителя – багатовимірне і багатофункціональне явище, що включає духовне становлення як активне внутрішнє прагнення до істини, добра, краси, осмислення цілісного світу; формування педагогічної культури; гармонійний розвиток емоційних, інтелектуальних, вольових, етичних і естетичних якостей».

С. У. Гончаренко визначає педагогічну освіту «як систему підготовки педагогічних кадрів (учителів, вихователів тощо) для загальноосвітньої школи та інших навчально-виховних закладів у педагогічних університетах і інститутах, педагогічних училищах, університетах; у широкому розумінні – підготовка педагогічних і науково-педагогічних кадрів для навчальних закладів усіх типів, включаючи професійно-технічні, середні-спеціальні й вищі; сукупність знань, здобутих у результаті цієї підготовки».

5. Серед рекомендованих джерел особливу увагу варто звернути на публікацію *І. А. Зязюна* “Процеси модернізації сучасної педагогічної освіти в Україні”, простежити обґрунтування вченим провідних тенденцій розвитку педагогічної освіти (перетворення педагогічних інститутів у педагогічні університети, трансформація педагогічних

університетів у класичні; зміни пріоритетних орієнтирів тощо) та довести чинність означених тенденцій у сучасному освітньому просторі.

6. У впровадженні педагогічного складника до класичної університетської освіти М. Лещенко виділяє співіснування декількох концепцій, які необхідно пояснити:

- концепція науково-інформаційної технологізації змісту вищої освіти;
- концепція трансцендентності змісту вищої освіти;
- концепція імперативу пізнавальної свободи;
- концепція компетентнісно-комунікативного підходу;
- концепція неперервного навчання;
- концепція інституціональної інтеграції визначальних тенденцій світового освітнього простору;
- концепція фундаменталізації та стандартизації змісту вищої освіти.

7. Чи знаходять визначені вище концепції своє відображення в нормативно-правовій базі сучасної освіти?

8. Розкрийте зміст понять “особистісно-орієнтований”, «системний» та «компетентнісний» підходи в розумінні сучасних вітчизняних дослідників. Охарактеризуйте їхні погляди щодо застосування визначених підходів у професійній підготовці майбутнього вчителя.

ПРАКТИЧНЕ (СЕМІНАРСЬКЕ) ЗАНЯТТЯ № 3-4

Тема 1.3. Історія розвитку вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні (4 год.)

Мета вивчення: розглянути специфіку формування вітчизняної системи вищої професійної (педагогічної) освіти; уточнити домінаторні освітні парадигми та провідні тенденції освітнього процесу в історичній ретроспективі.

Хід практичної роботи

Теоретичні питання:

1. Витоки й основні віхи становлення вищої (педагогічної) освіти у світі та в Україні.
2. Особливості розвитку вищих навчальних закладів України в ХХ – початку ХХІ століття.

Практичні завдання та проблемні питання:

1. Підготовку можливо розпочати із з'ясування динаміки і типології освітніх і наукових інституцій Європи, що докладно представлено в роботі *С. Рижкової* «Системи вищої освіти Західної Європи та України в контексті Болонського процесу». Звернення до публікації допоможе встановити об'єктивні чинники становлення освітніх інституцій, концептуальні засади організаційних, методичних, дидактичних принципів діяльності науково-освітніх центрів Сходу, Греції, Риму; відтворити хронологію створення університетів у Європі та їх розвиток у добу Середньовіччя та Відродження.

2. Складіть тезовий план статті *М. Пагути* «Періодизація розвитку вітчизняної професійної освіти (ХІХ – початок ХХІ ст.)»; з'ясуйте авторське обґрунтування періодизації (13 періодів) розвитку вітчизняної професійної освіти та встановіть особливості кожного (державна політика і розвиток педагогічної науки).

3. Для ґрунтовної відповіді на питання заняття варто звернутися до статті *Н. Дем'яненко* «Педагогічна парадигма вищої школи України: генеза й еволюція» та простежити за науковими аргументами авторки щодо виокремлення в історії розвитку вітчизняної системи вищої професійної (педагогічної) освіти низки парадигм: академічна, професійно-орієнтована, професійно-технологічна та гуманітарна.

4. Детальну характеристику розвитку гуманітарної парадигми в системі вищої освіти України у визначених хронологічних межах представлено в роботі *Г.Білоконь* «Етапи гуманізації системи реформування вищої освіти в Україні у другій половині ХХ – початку ХХІ століття», яку варто простудіювати.

5. На основі додаткових матеріалів складіть хронологічну таблицю, яка б відображала історію започаткування тих чи тих закладів вищої освіти в Україні, та визначте наявність у них педагогічного компоненту за поданим прикладом.

Рік заснування ЗВО	Назва ЗВО	Педагогічний компонент

6. Визначте соціально-економічні фактори та чинники, що впливали на розвиток змісту вищої професійної (педагогічної) освіти та спробуйте спрогнозувати перспективи її розвитку на майбутні 5, 10, 15 років.

7. Підготуйте повідомлення (презентації) на теми:

√ *Києво-Могилянська академія – визначний освітньо-культурний центр України;*

√ *ЗВО – як центр освітньої та наукової думки ХІХ століття.* (ЗВО – заклад вищої освіти обрати самостійно).

ПРАКТИЧНЕ (СЕМІНАРСЬКЕ) ЗАНЯТТЯ №5

Тема 1.4. Розвиток систем вищої освіти в зарубіжних країнах (2 год.)

Мета вивчення: здійснити аналіз розвитку вищої професійної (педагогічної) освіти в зарубіжних країнах; розглянути особливості освітніх систем країн ЄС та встановити можливості експлікації європейського досвіду до вітчизняної системи освіти.

Хід практичної роботи

Теоретичні питання:

1. Особливості структурування та функціонування освітніх систем країн ЄС.
2. Провідні тенденції розвитку закордонної вищої освіти.

Практичні завдання та проблемні питання:

1. Визначення особливостей розвитку освітніх систем країн ЄС потребує попереднього встановлення сутності понять «освітня система», «структура освітньої системи».

2. У підготовці до роботи варто опрацювати наукові розвідки сучасних дослідників розвитку освітніх систем за кордоном:

– *О. Матвієнко «Розвиток систем середньої освіти в країнах Європейського Союзу: порівняльний аналіз»* задля визначення та характеристики факторів побудови нових параметрів обов'язкової освіти для країн Європейського Союзу (Франція, Німеччина, Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Велика Британія та Північна Ірландія, Данія, Португалія, Греція, Іспанія, Австрія, Фінляндія, Швеція);

– *Г. Поберезької «Тенденції розвитку вищої освіти країн Західної Європи та України»* задля виявлення особливостей професійної освіти у Великій Британії, Франції, Італії, Німеччині, Бельгії, Нідерландах та Португалії;

– *Л. Ляшенко «Реформування професійної освіти у Фінляндії в умовах глобалізаційних процесів»* задля

знайомства з різними моделями професійної підготовки в Австрії, Італії, Іспанії, Нідерландах, Німеччині, Франції та Фінляндії;

– *Ю. Закаулової, І. Зінчук «Розвиток системи професійної освіти Бельгії за часів глобалізації»* задля визначення системи чинників (особливості складного історичного становлення соціального поступу країни, принципи полікультурності, професійно-орієнтоване навчання та систематичний моніторинг якості освіти державою), які необхідно враховувати у визначенні специфіки розвитку системи освіти тієї чи тієї країни.

3. Під час підготовки відповідей на питання заняття варто звернутися до статті *О. Тверитникової та Ю. Демідової «Болонський процес і підвищення якості освіти»*, де автори виділяють низку тенденцій розвитку сучасної вищої освіти за кордоном, та їх прокоментувати: довести власними прикладами чи спростувати, з огляду на те, що стаття була написана десять років тому. Варто також визначитися із тими тенденціями, які актуальні і сьогодні, та, за можливістю, додати “свої”.

Тенденції розвитку вищої освіти за О. Тверитниковою та Ю. Демідовою:

- до продовження обов'язкової освіти після школи;
- до диверсифікації структур вищої освіти;
- до побудови суспільства, яке безперервно навчається (система безперервної освіти);
- до урізноманітнення вищих навчальних закладів;
- до розширення завдань вищих навчальних закладів;
- до вдосконалення та розширення «короткої і професіоналізованої» вищої освіти;
- до якісних змін у вимогах та умовах праці викладачів вищої школи;

- до створення і розвитку нових університетів та інших вищих навчальних закладів на території з нижчим освітнім рівнем населення;
- до підвищення якості освіти;
- вдосконалення систем кваліфікаційного забезпечення вищої освіти;
- розширення навчання за кордоном;
- до зростання конкуренції на світовому ринку освітніх послуг.

4. Особливу увагу варто звернути на роботу «Особливості трансформації світової системи вищої освіти у XXI столітті» (Єрмаченко В. Є., Дериховська В. І.), де автори докладно аналізують світові тренди вищої освіти:

- масовість та динамізм розвитку вищої школи;
- орієнтація якості навчання на кінцевий результат;
- впровадження безперервної освіти;
- дистанційне навчання;
- диверсифікація та інтернаціоналізація вищої освіти;
- індивідуалізація вищої освіти;
- спрямованість на науково-дослідницьку діяльність;
- трансформація змісту вищої освіти.

Знайомство з текстом публікації допоможе встановити сутність визначених напрямів розвитку вищої освіти та визначити пріоритетні напрями для вітчизняної системи вищої освіти.

5. Значну допомогу в підготовці до практичного заняття надасть звернення до навчального посібника «Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика» (автори: С. Сисоєва, Т. Кристопчук).

ПРАКТИЧНЕ (СЕМІНАРСЬКЕ) ЗАНЯТТЯ № 6-7

Тема 1.5. Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти країн Європи. (Документи Болонського процесу) (4 год.)

Мета вивчення: визначити сутність Болонського процесу як засобу інтеграції і демократизації інтеграції вищої освіти країн Європи; розглянути документи Болонського процесу; визначити основні завдання, принципи та етапи формування європейського простору вищої освіти.

Хід практичної роботи

Теоретичні питання:

1. Правові засади Болонського процесу та створення європейського освітнього простору.
2. Головні напрями створення Європейського освітнього простору.
3. Принципи вищої освіти в контексті євроінтеграції.

Практичні завдання та проблемні питання:

1. Важливим є виділення та характеристика основних етапів передісторії Болонського процесу : 1952-1982 рр.; 1982-1992 рр.; 1992-1999 рр.

Відповідь повинна бути спрямована на розкриття сутності основних міжнародних нормативно-правових документів, які стали основою для створення Європейського простору вищої освіти.

2. Аналіз міжнародних документів варто проводити у хронологічній послідовності, визначаючи мету та завдання кожного з документів.

Під час аналізу *Болонської декларації* (1999 р.) зверніть увагу на мету Болонського процесу.

Звернення до *Празького комюніке* «До Європейського простору вищої освіти» (2001 р.) дозволить з'ясувати розширення цілей освітніх євроінтеграційних процесів.

Берлінське Комюніке «Створення Європейського освітнього простору» (2003 р.) демонструє пріоритети подальшого розвитку Болонського процесу.

Бергенське Комюніке «Європейський простір вищої освіти – досягнення цілей» (2005 р.) підводить проміжні результати та визначає подальший розвиток Болонського процесу. Саме на цій зустрічі міністрів європейських країн, відповідальних за сферу вищої освіти, до Болонського процесу приєдналася і Україна.

Лондонське Комюніке «У напрямі до Європейського простору вищої освіти: відповідаючи на виклики глобалізації» (2007 р.) визначило головні принципи освітньої євроінтеграції.

Комюніке 2009 р. («Болонський процес 2020 – Європейський простір вищої освіти») також визначило стратегічні цілі на наступні роки та визначило важливість інноваційних процесів в освіті.

Будапештсько-Віденська декларація (2010 р.) актуалізувала принцип академічної свободи.

Бухарестське Комюніке «Використанні нашого потенціалу з найбільшою користю: консолідація Європейського простору вищої освіти» (2013 р.) не лише підбило підсумки та проаналізувало результати, а й наголосила на важливості Болонського процесу задля забезпечення сталого економічного розвитку країн світу.

Єреванська декларація (2015 р.) визначило пріоритетним завданням вищої освіти – забезпечення її якості.

3. Під час підготовки до відповіді на питання про головні напрями створення європейського освітнього простору необхідно заповнити таблицю, яка унаочнює вектори розвитку європейського освітнього простору.

Головні напрями створення Європейського освітнього простру

Рік прийняття документу	Головні напрями
1999	Болонська декларація
2001 р.	Празького комюніке
	<i>Продовжити таблицю</i>

4. Під час розгляду принципів, сформульованих у міжнародних документах Болонського процесу варто провести їх порівняльний аналіз із принципами вищої освіти, що викладені у законах України «Про вищу освіту» (2014 р.) та «Про освіту» (2017 р.).

Підсумки аналізу міжнародних документів, що становлять нормативну базу Болонського процесу, можна узагальнити у таблиці.

Порівняльна таблиця принципів освіти, представлених у міжнародних документах та Законах України

Лондонське Комюніке	Закон України «Про вищу освіту»	Закон України «Про освіту»
демократія		
інституційна автономія		
академічна свобода		
забезпечення рівних можливостей у здобутті вищої освіти		
забезпечення сумісності національних систем вищої освіти з урахуванням їх різноманітності		
становлення вищих навчальних закладів як центрів ідентифікації та передачі суспільних цінностей		
<i>Продовжити таблицю</i>		

ПРАКТИЧНЕ (СЕМІНАРСЬКЕ) ЗАНЯТТЯ № 8-9

Тема 1.6. Європейська кредитно-трансферна система (ECTS - ЄКТС): сутність, функції, шляхи впровадження у ЗВО України (4 год.)

Мета вивчення: вивчити специфіку європейських освітніх рівнів та інструментів контролю якості вищої освіти; схарактеризувати сутність Європейської кредитно-трансферної системи як базового інструменту зарахування та накопичення кредитів навчальних дисциплін.

Хід практичної роботи

Теоретичні питання:

1. Освітньо-кваліфікаційні рівні та наукові ступені в контексті Болонського процесу.
2. Європейські стандарти вищої освіти.
3. Європейська кредитно-трансферна система (ECTS - ЄКТС).

Практичні завдання та проблемні питання:

1. Передусім варто з'ясувати мету створення уніфікованої системи освітніх рівнів та наукових ступенів. Далі – встановити співвіднесення бакалаврського, магістерського та докторського циклів освіти, їх часове навантаження та розподіл. Необхідно також пояснити значення формул «3+2» та «3-5-8» на основі звернення до Болонської декларації та Берлінського Комюніке.
2. Відповідь на питання про європейські стандарти вищої освіти передбачає опрацювання Берлінського Комюніке (2003 р.), яким збуло закріплено уніфікований науковий ступінь – «доктор філософії» для всіх країн європейського освітнього простору та визначено необхідність дотримання європейських стандартів якості освіти.
3. Зверніть увагу на зміст діяльності міжнародних організацій:

– Європейська мережа з гарантування якості (European Network Quality Assurance — ENQA);

– Європейська асоціація університетів (European University Association, EUA).

4. На особливу увагу заслуговує питання сутності «Додатку до диплому» як документу, який має сприяє узгодженню кваліфікацій випускників ЗВО та ґрунтується на: *Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабонська конвенція)*, підписана від імені України 11 квітня 1997 року в м. Лісабон (Португалія) та ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні» № 1273-XIV від 3 грудня 1999 року (Розділ IX, стаття IX.3):

«За допомогою національних центрів інформації або в інший спосіб Сторони сприяють використанню вищими закладами освіти Сторін Додатку до диплома ЮНЕСКО/Ради Європи чи будь-якого іншого порівнянного документа»

(Лісабонська конвенція).

Болонська декларація «Спільна заява європейських міністрів освіти» м. Болонья, 18-19 червня 1999 р.:

«Прийняття системи легко зрозумілих і порівняних ступенів, у тому числі шляхом запровадження Додатка до диплома, з метою сприяння працевлаштуванню європейських громадян і підвищення міжнародної конкурентоспроможності європейської системи вищої освіти» (Болонська декларація).

Комюніке конференції міністрів, відповідальних за вищу освіту «Створення Європейського простору вищої освіти», м. Берлін, 19-20 вересня 2003 року

«[Міністри] ставлять за мету, щоб кожний студент-випускник, починаючи з 2005 року, отримував додаток до диплома автоматично і безкоштовно. Додаток має видаватися поширеною європейською мовою. Міністри закликають вищі навчальні заклади і роботодавців до широкого використання Додатка до диплома, і, отже, до використання переваг прозорості і гнучкості системи ступенів вищої освіти задля

сприяння працевлаштуванню і академічному визнанню для подальшого навчання»

(Берлінське Комюніке).

5. Запровадження єдиної системи ECTS (European Community Course Credit Transfer System) відбувається у межах Болонського процесу. Необхідно довести об'єктивну необхідність запровадження єдиної системи ECTS, розкрити її сутність.

6. З'ясувати сутність понять «кредит/заліковий кредит», «модуль», «змістовий модуль», «додаток до диплому (інформаційна довідка оцінювання знань)», «інформаційний пакет», «договір про навчання», індивідуальний початковий план», що містяться у Законах України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. №2984-III, від 01.07.2014 р. №1556-VII та «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. №40-V, Державному класифікаторі професій ДК 003-95, Державному класифікаторі видів економічної діяльності ДК 009-96, Комплексі нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти (додаток №1 до наказу Міністерства освіти України від 31.07.98 р. №285 зі змінами та доповненнями, що введені розпорядженням Міністерства освіти і науки України від 05.03.2001 р. №28).

РОЗДІЛ 2.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПРАКТИЧНЕ (СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ) № 10

Тема 2.1. Система освіти: структура, основні принципи побудови (2 год.)

Мета вивчення: сформувати чітке уявлення про сутність поняття «система освіти»; визначити структурні елементи системи освіти в Україні та місце у ній вищої професійної (педагогічної) освіти.

Хід практичної роботи

Теоретичні питання:

1. Загальне визначення понять «освіта» та «система».
2. «Педагогічна система» та «система освіти»: спільне на відмінне.
3. «Системний підхід» як методологічний напрям.
4. Принципи побудови та функціонування вітчизняної системи освіти.
5. Структура сучасної системи освіти.

Практичні завдання та проблемні питання:

1. На основі звернення до словниково-довідкових видань та науково-педагогічних публікацій визначити сучасні тлумачення поняття «освіта», та звернути увагу на 5 підходів (цінність, система, процес, результат, послуга) до його визначення. Обґрунтувати кожен з них, спираючись на наукові публікації щодо сутності освіти.

2. Наступний крок - дати визначення поняттю «система» та «системний підхід». Доцільно також зупинитися на визначенні сутності педагогічної системи і дій системного підходу (праця С.Лісової).

3. На основі звернення до наукових, навчальних видань, нормативно-правової бази вітчизняної системи освіти та варто визначити тлумачення поняття «система» освіти, принципи її побудови та структуру.

4. Підготуйте повідомлення, яке б містило розгорнуту характеристику одного зі складників (за вибором) освітньої системи.

5. Підготуйтеся до дискусії на тему: «Освітні послуги: за і проти». (Визначте свою позицію, підготуйте обґрунтовані аргументи).

6. Сформулюйте своє ставлення до твердження: «Головною цінністю освіти є її здатність відкрити, сформувати, розвинути здібності людини, прищепити їй прагнення до постійного самовдосконалення» (Лукач В.С.,

Толочко С.В. Особливості й проблеми професійної підготовки фахівців в аграрних вищих навчальних закладах).

ПРАКТИЧНЕ (СЕМІНАРСЬКЕ) ЗАНЯТТЯ № 11

Тема 2.2 Система вищої професійної освіти в Україні

(2 год.)

Мета вивчення: вивчити особливості розвитку вищої професійної освіти в Україні; визначити нормативно-правове підґрунтя та науково-педагогічне визначення поняття «система професійної освіти».

Хід практичної роботи

Теоретичні питання:

1. Особливості розвитку вищої професійної освіти в Україні: тенденції та проблеми.

2. «Система професійної освіти» – нормативно-правове та науково-педагогічне визначення.

3. Досвід освітніх реформ в індустріальних країнах Західної та Східної Європи та США.

Практичні завдання та проблемні питання:

1. Визначте систему об'єктивних чинників, що обумовлюють напрями розвитку професійної освіти сьогодні. Особливу увагу зверніть на вплив економічних чинників.

2. Опрацюйте рекомендовану нормативно-правову базу вітчизняної освіти та випишіть визначення «професійна освіта», «система професійної освіти». Проаналізуйте результати роботи та зробіть висновок щодо тотожності/відмінності вписаних визначень.

3. Порівняйте (чинну?) постанову КМ України «Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» (від 1998 р.) та Закони України «Про вищу освіту» (2014 р.) та «Про освіту» (2017 р.). Зробіть висновок щодо кваліфікаційних рівнів, які надають випускникам ЗВО сьогодні.

ПРАКТИЧНЕ (СЕМІНАРСЬКЕ) ЗАНЯТТЯ № 12-13

Тема 2.3. Стандартизація в освіті

(4 год.)

Мета вивчення: визначити актуальність проблеми оновлення системи стандартизації професійної освіти; сформулювати основні проблемні аспекти реалізації чинних в Україні стандартів освіти як важливих нормативно-правових інструментів розвитку освітніх систем.

Хід практичної роботи:

Теоретичні питання:

1. Визначення ключових понять «стандарт», «державний стандарт», «освітній стандарт», «професійний стандарт» у науковому та правовому дискурсах.
2. Компетентнісний підхід до стандартизації професійної освіти.
3. Національна рамка кваліфікацій.
4. Методологія стандартизації в освіті.

Практичні завдання та проблемні питання:

1. На основі опрацювання наукових видань визначити тлумачення ключових понять заняття. Порівняти наведені визначення із дефініціями, представленими у нормативно-правових актах.
2. З'ясувати сутність компетентнісного підходу в стандартизації освіти.
3. Обґрунтуйте необхідність гнучких підходів до розробки стандартів у галузі освіти з урахуванням вітчизняного та міжнародного досвіду стандартизації.
4. Проаналізуйте фрагмент статті А. Шевчук («Стандартизація освіти як важлива умова розвитку регіональних освітніх систем»). Доведіть, або спростуйте твердження автора.

ПРАКТИЧНЕ (СЕМІНАРСЬКЕ) ЗАНЯТТЯ № 14

Тема 2.4. Інноваційні освітні технології навчання у вищій школі (2 год.)

Мета вивчення: визначити сутність поняття “освітні технології”; встановити значення педагогічних інновацій та виявити найбільш популярні напрями інновацій у сфері освіти; з’ясувати сутність поняття (визначення, структурні компоненти, методологічні вимоги) “педагогічні технології” в сучасному науково-педагогічному дискурсі.

Хід практичної роботи

Теоретичні питання:

1. Інновації у сфері освіти.
2. Освітні та педагогічні технології: сутність, структура, класифікація.
3. Сучасні інноваційні технології творчого розвитку особистості (розвивальне навчання, навчання як дослідження, організація групової навчальної діяльності студентів, метод проектів, евристично-модульна технологія, нові інформаційні технології активізації пізнавально-творчої діяльності).

Практичні завдання та проблемні питання:

1. Серед педагогічних працівників (теоретиків та практиків) поширена думка про ефективність використання інтерактивних технологій задля розвитку пізнавальної активності студентів. Спростуйте, чи доведіть цю думку.
2. *Підготуйте свої варіанти проведення заняття з використанням новітніх технологій (за власним вибором).*
3. Серед проблем, які ускладнюють впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес ЗВО називають: авторитарну репродуктивно-орієнтовану методику роботи окремих викладачів, які досить скептично налаштовані на зміни у власній педагогічній діяльності; брак часу та інформації щодо практичного використання інноваційних технологій у вищій школі, недостатньою матеріально-технічною базою. Чому, на Вашу думку, ці

проблеми визначені першочерговими? Які ще проблеми постають у практиці застосування інноваційних освітніх технологій?

4. Чи існують відмінності між поняттями «новації» та «інновації»?

ПРАКТИЧНЕ (СЕМІНАРСЬКЕ) ЗАНЯТТЯ № 15-16

Тема 2.5. Моніторинг якості освіти:

теорія, практика, досвід (4 год.)

Мета вивчення: зміцнити знання щодо змісту основних понять з теми (моніторинг, педагогічний моніторинг, якість освіти, моніторинг якості освіти, рейтинг якості освіти); спільних та відмінних складників понять «освітній моніторинг» та «педагогічний моніторинг»; системи рейтингової оцінки якості освіти ЗВО.

Хід практичної роботи

Теоретичні питання:

1. Визначення ключових понять: «освітній моніторинг», «моніторинг якості освіти» ЗВО.
2. Система рейтингової оцінки ЗВО як показник якості освіти.
3. Національне агентство забезпечення якості вищої освіти.
4. Питання якості освітніх послуг у нормативних документах, що визначають діяльність ЗВО.
5. Світові та вітчизняні рейтинги ЗВО.

Практичні завдання та проблемні питання:

1. Визначте зміст поняття «моніторинг якості освіти» у міжнародному та вітчизняному нормативно-правовому дискурсах; порівняйте ці визначення із науковою дефініцією цього поняття.
2. Охарактеризуйте поняття «якість освіти», «моніторинг якості освіти» як інструментів рейтингового ранжування університетів.

3. Яка, на Вашу думку, функція освітнього моніторингу є найбільш важливою з огляду на сучасні умови розвитку вітчизняної вищої освіти? Обґрунтуйте своє твердження посиланнями на фактологічний матеріал.

4. Визначте та розкрийте причини актуалізації питання моніторингу якості освіти у вітчизняному освітньому просторі.

5. Доведіть зв'язок проблеми моніторингу якості освіти із Болонським процесом.

6. Поясніть значення місця ЗВО у загальних (міжнародних та українських) рейтингах для університетів, їх студентів та абітурієнтів.

7. Схарактеризуйте місце КДПУ у всеукраїнських рейтингах ЗВО.

Криворізький державний педагогічний університет

Кафедра педагогіки

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни:

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

РОЗДІЛ 1. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ (4/6 год.)

Мета вивчення: сформувати чітке уявлення про структурні елементи системи освіти в Україні та місце у ній вищої професійної (педагогічної) освіти.

Методичні рекомендації.

На основі звернення до словниково-довідкових видань та науково-педагогічних публікацій визначити сутність поняття «освіта», та звернути увагу на 5 підходів (цінність, система, процес, результат, послуга) до його визначення. Обґрунтувати кожен з них, сприсяуючись на сучасні педагогічні публікації щодо сутності освіти.

Наступний крок - дати визначення поняттю «система» та «системний підхід». Доцільно також зупинитися на визначенні сутності педагогічної системи і дій системного підходу (праця С.Лісової Проблема забезпечення якості вищої освіти з позицій системного підходу. Професійна педагогічна освіта: системні дослідження: монографія/ за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 160-172.).

На основі звернення до наукових, навчальних видань, нормативно-правової бази вітчизняної системи освіти та варто визначити тлумачення поняття «система» освіти, принципи її побудови та структуру. Підготуйте повідомлення, яке б містило розгорнуту характеристику одного із складників (за вибором) освітньої системи.

1.2. ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ОСВІТИ (4/6 год.)

Мета вивчення: з'ясувати, які принципи є засадничими у функціонуванні вітчизняної системи вищої (професійної) освіти; визначити ефективність дотримання тих чи тих принципів у практиці вищої професійної (педагогічної) освіти.

Методичні рекомендації.

Розкрийте зміст понять «принцип» та «принципи освіти» в сучасному науково-педагогічному дискурсі.

Дати визначення поняттю «система» та розкрити можливості його уживання стосовно освітньої сфери. Звернутися до наукових, навчальних видань, нормативно-правової бази вітчизняної системи освіти та визначити тлумачення поняття «система» освіти, принципи її побудови та структуру.

Виписати із нових законів «Про освіту», «Про вищу освіту» принципи побудови вітчизняної системи освіти, розкрити їх сутність та довести їх необхідність / дієвість для сучасного процесу реформування системи вищої професійної (педагогічної) освіти.

Дайте розгорнуту характеристику принципам освіти: гуманізація, гуманітаризація, диференціація, диверсифікованість, стандартизація, багатоваріантність, багаторівневність, фундаменталізація, інформатизація,

1.3. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (2/6 год.)

Мета вивчення: конкретизувати тенденції та перспективи розвитку вищої освіти в Україні; уточнити зміст поняття «освітня політика», визначити коло нормативно-правових актів, які відображають напрями розвитку вітчизняної системи вищої освіти

Методичні рекомендації.

Підготувати відповіді за статтею Т. С. Яровенко Тенденції та проблеми розвитку освіти в Україні.

При цьому важливим є відокремлення головної думки і лаконічне її обґрунтування визначених дослідницею тенденцій:

– зміна концептуальних підходів щодо місця освіти у структурі національної економіки та переосмислення її ролі у забезпеченні економічного розвитку;

– зміна змісту освіти та підходів до навчального процесу (зокрема, впровадження інноваційних підходів до навчання);

– зростання освітніх бюджетів (збільшення фінансування освітньої сфери);

– глобалізація та інтернаціоналізація освіти;

– збільшення чисельності осіб, що здобувають освіту;

– прискорений розвиток приватного сектора освіти, вона залишається сферою де за обсягом впливу переважає державний сектор;

– освіта розглядається як сфера економічної діяльності, яка у своєму розвитку підпорядкована законам ринкових відносин;

– «комерціалізації освіти»;

– зростання наукоємності освіти та інтеграція «освіти – науки – виробництва»;

– феномен «масовізації вищої освіти»;

– прискорення процесу «встарівання» знань;

– збільшення термінів навчання й підготовки кваліфікованих фахівців; впровадження нових телекомунікаційних моделей освіти;

– розширення академічних свобод, демократизація освіти, її гуманізація та гуманітаризація;

– підвищення транскордонної освітньої мобільності;

- зростання індивідуалізації освітніх маршрутів (начальних траєкторій), внутрішньої освітньої мобільності;
- розширення впливу громадської думки на прийняття управлінських рішень в освітній сфері.

1.4. ОСВІТНЯ СИСТЕМА УКРАЇНИ І БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС: ВИЗНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙ (4/4год.)

Мета вивчення: розглянути проблему визнання документів про освіту та освітніх кваліфікацій у контексті домовленостей міністрів країн Болонського процесу; проаналізувати сутність Лісабонської конвенції; охарактеризувати практичні дії Міністерства освіти і науки України щодо експертизи визнання документів, отриманих за кордоном.

Методичні рекомендації.

До завдання входить опрацювання статті М.Михайліченка «Визнання кваліфікацій в Україні: стан, проблема та перспективи у контексті Болонського процесу».

Скласти тезовий конспект запропонованої для опрацювання статті за таким планом:

- актуальність проблеми для вітчизняної вищої освіти;
- сутність Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997);
- зобов'язання України відповідно до Лісабонської конвенції;
- процедура визнання іноземних документів про освіту.

1.5. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА БАЗОВІ ЕЛЕМЕНТИ ЄCTS (4/4 год.)

Мета вивчення: практично ознайомитися з базовими елементами системи: інформація (стосовно навчальних програм і здобутків студентів), взаємна угода (між закладами-партнерами і студентом), використання кредитів ECTS (визначення навчального навантаження студентів).

Методичні рекомендації.

1. Задля опрацювання теми необхідно звернутися до «Довідника користувача ЄКТС 2015», за допомогою якого з'ясувати:

- основні характеристика ЄКТС;
- роль ЄКТС у європейському просторі вищої освіти;
- врахування ЄКТС у розробці, запровадженні та моніторингу програм;
- значення ЄКТС для мобільності і визнання кредитів;
- основні документи ЄКТС.

2. Ознайомитися з Інформаційним пакетом ЄКТС будь-якого ЗВО (розміщено на офіційних сайтах ЗВО).

1.6. ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ (4/6 год.)

Мета вивчення: ознайомитися із державною концепцією реформування освіти (зокрема вищої).

Методичні рекомендації.

1. Визначити головні напрями державного урегулювання процесу реформування вітчизняної освіти (зокрема вищої) можливо шляхом опрацювання матеріалів, розміщених на Урядовому порталі (єдиний веб-портал органів виконавчої влади України).

2. Зосередити увагу на таких аспектах:

- головна мета освітньої реформи;
- напрями реформи;

- актуальність реформи;
- основні зміни у вищій освіті.

3. Проаналізувати «Календар реформи освіти і науки». Зробити висновок щодо зрушень у галузі вищої освіти.

1.7. КОНЦЕПЦІЯ «НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ» (2/6 год.)

Мета вивчення: розглянути Концепцію «Нової української школи»; виявити головні чинники та перспективні напрями її поширення.

Методичні рекомендації.

Ознайомитися із матеріалом, присвяченим «Новій українській школі», що розміщений на Урядовому порталі (єдиний веб-портал органів виконавчої влади України) та сайті «Нова українська школа» (<http://nus.org.ua/about/>).

Вивчення пропонованого матеріалу дозволить встановити:

- «формулу НУШ»;
- особливості застосування компетентнісного підходу;
- тлумачення поняття «ключові компетентності» у контексті «нової школи».

Розділ 2 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ: СИСТЕМА СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ОСВІТИ (6/8 год.)

Мета вивчення: визначити провідні (позитивні та суперечливі) тенденції сучасного розвитку вищої професійної (педагогічної) освіти.

Методичні рекомендації.

1. Складіть тезовий план статті О. А. Дубасенюк «Тенденції розвитку професійної педагогічної освіти».

2. Співвіднесіть висновки авторки рекомендованої статті із основними тезами «Концепції розвитку педагогічної освіти» (проект).

3. Визначте проблеми, які сьогодні постали перед вищою професійною (педагогічною) освітою.

4. Проаналізуйте «Проект професійного стандарту на професію «Вчитель початкової школи» (https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2017/12/27/svchit_elrk191217.doc). Визначте його структурні складники; опис трудових функцій, компетентностей, знань, умінь та навичок, необхідних для їх виконання.

2.2. АКРЕДИТАЦІЯ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ ЗВО

(6/8 год.)

Мета вивчення: Розглянути механізм акредитації та ліцензування ЗВО України; ознайомитися с діяльністю Акредитаційної комісії України.

Методичні рекомендації.

1. Визначити сутність процесу акредитації можна шляхом узагальнення матеріалі, розміщених на офіційному сайті Акредитаційної комісії (<http://ak.gov.ua>).

2. Уважно прочитати Постанову КМ України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» та узагальнити вимоги до освітньої діяльності ЗВО.

2.3. ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ГАЛУЗЬ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗНАННЯ (6/6 год.)

Мета вивчення: визначити основні поняття і проблеми професійної педагогіки;

Методичні рекомендації.

Дайте визначення «професійній педагогіці» як галузі педагогічної науки та схарактеризуйте її окремі підрозділи: педагогіка профтехосвіти; педагогіка вищої школи закладів освіти I – II рівня акредитації; педагогіка вищої школи III – IV рівня акредитації.

Схарактеризуйте основні поняття «професійної педагогіки» (профосвіта, профнавчання, профвиховання).

2.4. ВИКОРИСТАННЯ ВИКЛАДАЧАМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ ТА МЕТОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ (6/8 год.)

Мета вивчення: здійснити аналіз інноваційних технологій і прийомів, що використовують у навчальному процесі ЗВО, здійснити характеристику засобів і форм професійного навчання майбутніх фахівців у вищій школі як складових компонентів педагогічної системи.

Методичні рекомендації.

1. Проаналізувати класифікацію форм навчання та сучасних організаційних форми навчання (статті В. Білик, Л. Кабакової та Н. Мирончук.).

2. Визначити особливості зарубіжного досвіду з використання традиційних та інноваційних форм організації навчання у ЗВО (статті В. Корнієнко та О. Хорошайло).

3. Уточнити розуміння понять «технологія», «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технолога навчання» у сучасному педагогічному дискурсі (стаття А. Остапенко).

4. Дати характеристику новітнім навчальним технологіям (стаття М. Левківського).

2.5. МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ (6/8 год.)

Мета вивчення: розглянути методологічні підходи до розгляду феномену якості освіти як політичної, соціальної, педагогічної категорій; уточнити сутність поняття моніторингу якості освіти з позицій системного підходу; розведено поняття моніторинг і контроль у діяльність керівника навчального закладу.

Методичні рекомендації.

Вивчити статтю Щоголевої Л. О. Моніторинг якості освіти: теоретико-методологічний аспект. (*Педагогічний пошук*. 2014. №2(82). С.36-40.)

Звернути увагу на такі аспекти:

- визначення поняття «якість»;
- визначення поняття «якість освіти»;
- розуміння поняття «якість освіти» як політичної, соціальної, управлінської, педагогічної категорії;
- основні характеристики «якості освіти»;
- принципи визначення теоретичних та методологічних засад якості сучасної шкільної освіти (за О. Я. Савченко);
- функції моніторингу якості освіти;
- принципи моніторингу якості освіти;
- умови забезпечення моніторингу якості освіти.

2.6. ГЛОБАЛЬНІ ТА КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ: ПРОЕКТ TUNING (4/10 год.)

Мета вивчення: Визначити сутність понять глобальні та ключові компетентності за проектом TUNING. Виявити головні характеристики ключових компетенцій та компетентностей.

Методичні рекомендації.

1. З'ясувати сутність понять «компетенція» та «компетентність» (встановити відмінність).
2. Визначити сукупність загальних і предметно-спеціалізованих компетенцій в рамках проекту TUNING.

2.7. КОНЦЕПЦІЯ «НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ» (4/6год.)

Мета вивчення: Проаналізувати стан і тенденції розвитку освіти протягом життя за кордоном та в Україні, її основні принципи і завдання. Визначити роль освіти протягом життя у забезпеченні національних інтересів Української Держави в гуманітарній, соціальній та економічній сферах.

Методичні рекомендації:

1) Опрацьовуючи тему необхідно звернутися до статті М. М. Карпенко Освіта протягом життя як чинник людського розвитку.

Вивчення статті дозволить встановити:

- принципи і завдання освіти протягом життя;
- розвиток освіти протягом життя в Україні.

2) Проаналізуйте твердження О. Дубасенюк, щодо концепції «навчання впродовж життя», визначте відповідність наведеної думки нормативним документам вітчизняної вищої освіти та сформулюйте своє ставлення до означеної проблеми.

«Це дозволяє людям, що мають певний освітній рівень та професійну кваліфікацію, опанувати нові знання, вміння та навички, зумовлені динамічними потребами ринку праці, і таке навчання є головним засобом боротьби з безробіттям. Все більше уваги в освітніх системах приділяється не лише освіті, яка набувається під час навчання у закладі з видачею відповідних документів (formal education), а й освіті, одержаній самостійно без підтверджуючих документів (non-formal education), та освіті, яка дозволяє опанувати професійно

значущі компетенції нетрадиційно – через навчання на робочому місці.

2.8. МЕХАНІЗМИ УТВОРЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ РЕЙТИНГІВ ЗВО (6/8 год.)

Мета вивчення: дослідити механізми внесення ЗВО до всеукраїнських університетських рейтингів; розглянути показники кожного з рейтингів та визначити місце КДПУ у вітчизняних рейтингах ЗВО.

Методичні рекомендації:

1. Опрацюючи тему необхідно звернутися до інтернетджерел, які періодично розміщують інформацію щодо рейтингового ранжування ЗВО. Вивчення цих матеріалів дозволить встановити:

- організації, які проводять моніторингову роботу;
- індикатори, які беруться до уваги при складанні рейтингів;
- особливості методики ранжування.

2. Особливу увагу варто звернути на сайт ГО Центр міжнародних проєктів» (<http://www.euroosvita.net>), де розміщено докладну інформацію про університетський рейтинг «Топ 200 Україна» 2010-2018 роки. За матеріалами сайту можна підготувати розгорнуте повідомлення про методику проєкту «Топ 200 Україна», індекси та індикатори. Також тут визначено сутність процесу ранжування, його необхідність, цілі, принципи (<http://www.euroosvita.net/?category=21&id=229>).

3. Далі варто звернутися до наявних інтернет-ресурсів та встановити місце, яке посідає Криворізький державний педагогічний університет у визначених рейтингах. Після чого можливо підготувати есе з пропозиціями щодо просування університету в рейтингових вимірюваннях.

2.9.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ (4/8год.)

Мета вивчення: узагальнення курсу; виявлення перспективних напрямів розвитку вітчизняної вищої професійної освіти.

Методичні рекомендації:

Ця тема має узагальнювальний характер та передбачає написання магістрами есе на тему «Шляхи підвищення якості вітчизняної вищої освіти».

У своєму есе зазначте проблемні питання розвитку вітчизняної вищої професійної (педагогічної) освіти взагалі та сконцентруйте свою увагу на одній проблемі, яка на Ваш погляд потребує свого негайного розв'язання. Далі запропонуйте та обґрунтуйте можливості вирішення проблеми на глобальному та локальному рівнях.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Розділ 1.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ (педагогічної) ДІЯЛЬНОСТІ

1. Позначте визначення.

Професійна освіта – це ...

А) процес оволодіння особою знаннями, вміннями та навичками відповідно до обраної сфери професійної діяльності;

Б) процес і результат професійного становлення і розвитку особистості, який супроводжується оволодінням знаннями, вміннями, навичками та компетентностями з конкретних професій і спеціальностей;

В) результат оволодіння особою знаннями, вміннями та навичками відповідно до обраної сфери професійної діяльності засвідчений відповідним документом.

2. Визначте, яка з категорій більш широка: професійне навчання чи професійна освіта (зробіть відповідну позначку <)

Професійне навчання		Професійна освіта
---------------------	--	-------------------

3. Позначте пріоритетні напрями вітчизняної освітньої політики (можна дописати свій варіант).

А) формування освіченої, творчої особистості;

Б) активна участь батьків в процесі контролю освітньої системи;

В) оновлення державних освітніх стандартів;

Г) розвиток сучасної системи безперервної професійної освіти й державної підтримки у сфері самоосвіти;

Д) співробітництво між навчальними закладами;

І)

(свій варіант)

4. Продовжить речення.

Концепція розвитку педагогічної освіти покликана.....

А) створити умови для системного розвитку педагогічної освіти;

Б) вдосконалення системи педагогічної освіти для створення бази підготовки педагогічних працівників нової генерації

В) сприяти підвищенню престижу вчительської праці.

5. Сформулюйте 2-3 проблеми, які постали перед сучасною (зокрема вищою професійною) освітою в світі й Україні та обговорюються науковцями в аспекті професійної підготовки майбутніх учителів.

1) _____

2) _____

3) _____

6. Позначте періодизацію становлення професійної підготовки (вчителів) в Україні (за О. Яструб).

А) X – XVI ст; XVI – XVIII ст.; XIX – донині;

Б) XVI – XVIII; XIX – XX; XX – донині;

7. Позначте, які наукові ступені здобували випускники вищих навчальних закладів України майже до XIX ст.

А) бакалавр,

Б) приват-доцент,

В) ліценціат,

Г) магістр,

Д) спеціаліст,

Ж) доктор.

8. Розмістіть освітні парадигми (за Н. Дем'яненко) розвитку вітчизняної освіти (академічна, професійно-орієнтована, професійно-технічна та гуманітарна) у хронологічні послідовності.

XIX – початок XX ст.	
1917/20 – 1980-ті рр.	
кінець 1980-х рр.	
від початку 1990-х рр.	

9. Оберіть продовження речення.

Процес значного скорочення кількості ЗВО відбувається внаслідок....

- А) поширення тенденції глобалізації системи вищої освіти;
- Б) недостатньої кількості висококваліфікованих фахівців;
- В) слабкої матеріально-технічної бази ЗВО;
- Г) посилення державного регулювання вищою освітою

10. Які панівні тенденції у системоутворенні вищої освіти за кордоном виокремлюють сучасні вчені:

- А) бінарна
- Б) одновекторна
- В) унітарна
- Г) поліваріативна.

11. Позначте відповідь на питання: які проблеми в освітній сфері потрібно розв'язати країнам Європи на локальному та глобальному рівнях?

На локальному рівні _____

На глобальному рівні _____

А) Ухвалення єдиних стандартів якості вищої освіти, що б сприяли взаємовизнанню документів про її здобуття та відповідали сучасним міграційним процесам;

Б) оновлення нормативно-правової освітньої бази;

В) переформатування системи освітніх рівнів, що повинні бути більш наближеними один до одного, зберігаючи національну специфіку/освітні традиції.

12. Доповніть речення.

Серед *провідних тенденцій* розвитку вищої професійної (педагогічної) освіти: _____.

- А) зміцнення традиційного змісту вищої освіти,
- Б) впровадження профільного навчання
- В) орієнтація якості навчання на кінцевий результат,
- Г) впровадження безперервної освіти,
- Д) дистанційне навчання.

13. Офіційним документом, який започаткував Болонський процес, є:

- А) підписання 29 міністрами освіти від імені своїх урядів документа, який назвали «Болонська декларація» (1999 р.);
- Б) ухвалення Великої Хартії Університетів (Magna Charta Universitatum) у 1990 р.

14. Дайте відповідь: коли до Болонського процесу приєдналась Україна?

- А) 2009 р.;
- Б) 2005 р.;
- В) 1999 р.

15. Дайте відповідь: в якому документі говориться, про те, що Європа повинна стати «Європою знань»?

- А) у Сорбонській декларації;
- Б) у Лісабонській конвенції.

16. Коли була підписана Лісабонська конвенція?

- А) 1997 р.;

Б) 2001 р.;

В) 1999 р.

17. Оберіть варіанти продовження речення.

Запровадження Кредитно-модульної системи організації навчального процесу повинно було вирішити низку завдань: _____

А) збереження традиційної схеми «навчальний семестр – навчальний рік, навчальний курс»;

Б) раціонального поділу навчального матеріалу дисципліни на модулі і перевірки якості засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля;

В) вирішального впливу суми балів, одержаних протягом семестру, на підсумкову оцінку з навчальної дисципліни;

Г) впровадження інклюзивного навчання.

18. Дайте визначення поняттю «кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП)»

це модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (заликових кредитів).

19. Оберіть відповідь.

Одиниця виміру навчального навантаження необхідного для засвоєння змісту навчальної дисципліни – це

А) модуль;

Б) кредит.

20. Оберіть відповідь.

Задokumentована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу – це ...

А) модуль;

Б) змістовий модуль.

21. Оберіть відповідь.

Система навчальних елементів, що поєднана за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові – це...

- А) модуль;
- Б) змістовий модуль.

22. Продовжить речення.

До ключових елементів ECTS відносяться:....

- А) інформація (стосовно навчальних програм і здобутків студентів);
- Б) наявність веб ресурсу університету;
- В) взаємна угода (між закладами-партнерами і студентом);
- Г) використання кредитів ECTS (щоб визначити навчальне навантаження для студентів)

23. Оберіть відповідь.

Перелік нормативних та вибіркового змістових модулів з позначенням послідовності й термінів їх засвоєння – це

- А) інформаційний пакет
- Б) індивідуальний навчальний план.

24. Оберіть відповідь.

Обсяг одного кредиту ЄКТС становить ...

- А) 52 години;
- Б) 30 годин;
- В) 34 години.

25. Оберіть відповідь.

Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить

- А) 30 кредитів;
- Б) 60 кредитів;
- В) 90 кредитів.

26. Позначте розподіл кредитів відповідно до освітнього ступеня «молодший бакалавр».

- A) 120-150;
- Б) 180-240;
- В) 90-120;
- Г) 30-60.

27. Позначте розподіл кредитів відповідно до освітнього ступеня «бакалавр».

- A) 120-150;
- Б) 180-240;
- В) 90-120;
- Г) 30-60.

28. Позначте розподіл кредитів відповідно до освітнього ступеня «магістр».

- A) 120-150;
- Б) 180-240;
- В) 90-120;
- Г) 30-60

29. Позначте розподіл кредитів відповідно до освітнього ступеня «доктор філософії».

- A) 120-150;
- Б) 180-240;
- В) 90-120;
- Г) 30-60

30. Визначте ключові завдання вітчизняної вищої освіти в умовах входження до Болонського процесу.

- 1) _____

- 2) _____

- 3) _____

Розділ 2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Співвіднесіть визначення

1. Освітній процес – це...
2. Освітня діяльність – це ...

А) система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей;

Б) діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті.

2. У якому документі визначено умови надання закладу освіти права на здійснення освітньої діяльності?

- А) Закон України «Про освіту»;
- Б) Закон України «Про вищу освіту»;

3. З якою сферою людської діяльності пов'язують появу поняття «інновації»?

- А) політика;
- Б) освіта;
- В) економіка;
- Г) культура.

4. Позначте правильне твердження:

- А) поняття «інновації» та «новації» тотожні;
- Б) поняття «новації» та «інновації» не тотожні.

5. До якого рівня (за С. Курбатовим) освітніх інновацій можна віднести уведення до вітчизняної системи освіти кредитно-модульної системи навчання?

- А) удосконалення;
- Б) раціоналізація;

В) модернізація.

6. До якої групи освітніх інновацій (за А.Хуторським) можна віднести уведення 12-ти річного навчання?

А) Стосовно особистісного становлення суб'єктів освіти;

Б) стосовно галузі педагогічного застосування;

В) стосовно ступеня передбачених перетворень.

7. До якої групи освітніх інновацій (за А.Хуторським) можна віднести уведення особистісно-орієнтованого навчання?

А) Стосовно особистісного становлення суб'єктів освіти;

Б) стосовно галузі педагогічного застосування;

В) стосовно ступеня передбачених перетворень.

8. Назвіть 3-4 освітні інновації, що мали місце у вітчизняній системі вищої професійної освіти з початку ХХІ ст.

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

9. Дайте визначення поняттю «дуальна форма здобуття освіти».

10. Продовжите речення та визначте ознаки дуальної освіти.

Дуальна форма навчання передбачає певні зміни в організації навчального процесу, які полягають:

А) у розподілі навчального часу на теоретичне та практичне навчання (теоретичне навчання – 30%, виробниче навчання та виробнича практика – 70 % навчального часу);

Б) упровадження кредитно-модульної побудови навчального процесі;

В) оцінювання результатів навчання – відповідно до реальних показників професійної підготовки, підтвердженої в умовах виробництва.

11. Конкретизуйте значення поняття «стандарт» в освітній сфері.

«Стандарт» це –

А) нормативний документ, який регламентує зміст навчання та очікуваний результат;

Б) нормативний документ, який визначає зміст навчання;

В) нормативний документ, який визначає реальний рівень досягнень тих, хто вчиться.

12. Продовжить речення.

Формування концепції стандартизації в освіті як форми її регламентації та уніфікації безпосередньо пов'язана із ...

А) загальним розвитком світової науки та освіти;

В) спрямуванням сучасних тенденцій на задоволення потреб «освітнього ринку»;

Б) загальним процесом освітньої інтеграції та світової глобалізації;

13. Доведіть єдність чи відмінність понять «професійний стандарт» та «освітній стандарт».

14. У чому полягає зв'язок професійного стандарту та професійної кваліфікації.

- А) професійний стандарт визначає професійну кваліфікацію;
- Б) професійна кваліфікація визначає професійний стандарт.

15. Оберіть продовження твердження.

Професійний стандарт встановлює у межах конкретного виду професійної діяльності...

- А) вимоги до змісту і якості праці;
- Б) вимоги до умов здійснюваної трудової діяльності;
- В) досвід попередньої роботи працівника;
- Г) рівень освіти робітника; вимоги до професійної освіти і навчання, необхідні для відповідної кваліфікації

16. Дайте відповідь на питання: Чи співпадають поняття «рівень кваліфікації» та «освітній рівень».

- А) Так;
- Б) Ні.

17. Позначте, що саме характеризують такі рівні: *рівень використання, операторський рівень, експлуатаційний рівень, технологічний рівень, дослідницький рівень.*

- А) професійну діяльність;
- Б) освітню діяльність;
- В) навчальну діяльність.

18. Зробіть відповідні позначки.

Узгодженість професійних рівнів та рівнів вищої освіти

Рівні професійної діяльності	Освітньо-кваліфікаційні рівні
Експлуатаційний рівень	А
Технологічний рівень	Б
Дослідницький рівень	В

- А) Молодший спеціаліст
- Б) Бакалавр
- В) Магістр

19. Дайте відповідь на питання, кому належить ініціатива створення в Україні «Національної рамки кваліфікацій»?

- А) Це вітчизняна ініціатива;
- Б) це світова практика;
- В) це вимога європейського світового співтовариства.

20. «Національна рамка кваліфікацій» дозволяє...

- А) встановити співвідношення дипломів, свідоцтв, сертифікатів про освіту відповідним кваліфікаційним рівням;
- Б) визначити наявність у спеціаліста відповідної освітньому рівню професійної кваліфікації.

21. Вітчизняну «Національну рамку кваліфікацій» було затверджено ...

- А) у 2009 р.;
- Б) у 2011 р.;
- В) у 1992 р.

22. Визначте кількість рівнів, які було визначено та описано у відповідних дескрипторах у «Національній рамці кваліфікацій»:

- А) 7;
- Б) 9;
- В) 10.

23. Дайте відповідь: якою структурою МОН України розробляються стандарти вищої освіти?

- А) Науково-методичною радою Міністерства освіти і науки України;
- Б) Консультативною радою Міністерства освіти і науки України;
- В) Громадською радою Науково-методичною радою Міністерства освіти і науки України

24. Позначте функції освітнього менеджменту:

☐	планування	☐	адаптаційна
☐	організаційна	☐	мотивація
☐	методологічна	☐	контроль

25. Співвіднесіть визначення

1. Освітній моніторинг – це...
2. Педагогічний моніторинг – це ...

А) ... визначення, наскільки раціональними є педагогічні засоби дії, наскільки дидактичні засоби є адекватними проголошеним цілям і завданням виявлення індивідуальних особливостей учнів, специфіці середовища їхньої життєдіяльності;

Б) ... система організації, збору, зберігання, обробки і пошуку інформації про діяльність системи навчальних закладів, що забезпечують безперервне стеження за станом і прогнозування їх майбутнього.

26. Позначте функції моніторингу в освіті:

	діагностична		адаптаційна
	коригувальна		інформаційно-аналітична
	методологічна		контрольно-очіночна

27. Доповніть речення

Простежити індивідуальний розвиток учнів, запобігти небажаним проявам та спрогнозувати результат педагогічних дій (педагогічного впливу) дозволяє (який?)..... моніторинг.

28. Оберіть визначення поняття «якість освіти», яке відповідає світовим стандартам

Якість освіти - це...

А) це комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування особистісної компетентності.

Б) процес організації навчання і виховання

В) критерій функціонування освітньої системи

29. Позначте функції моніторингу якості вищої освіти

	діагностична		адаптаційна
	оцінювальна		інформаційна
	контролююча		методологічна

30. Визначте індикатори, які слугують принципами оцінки якості вищої освіти у світовому вимірі.

А) зацікавленість студентів і роботодавців, а також суспільства в цілому у високій якості вищої освіти;

Б) важливість демократичного устрою закладів і установ, збалансована усвідомленням того, що демократизм несе із собою дуже серйозну відповідальність;

В) система зовнішнього забезпечення якості повинна відповідати своїй меті і не ускладнювати роботу навчальних закладів більше, ніж це необхідно для виконання цієї системою своїх завдань.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Визначення та характеристика етапів розвитку вищої освіти періоду незалежності України.
2. «Освітня діяльність» (та суміжні поняття) в законі України «Про освіту» (2017 р.).
3. Поняття про систему освіти, основні принципи її побудови. Структура сучасної системи освіти.
4. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) про особливості функціонування і керівництва вищими навчальними закладами України.
5. Нормативно-правове підґрунтя здійснення інноваційної освітньої діяльності.
6. Професійна та педагогічна освіта в Законах України «Про освіту» (2017 рр.), «Про професійно-технічну освіту» (1998 р.); «Про вищу освіту» (2014 р.).
7. Визначення сутності поняття «вища педагогічна освіта» в сучасному науково-педагогічному дискурсі.
8. Функції вищої освіти.
9. Мета, завдання і принципи професійної освіти.
10. Питання професійної та педагогічної освіти в державній освітній програмі/концепції ... *(за вибором магістранта)*
11. Національне агентство забезпечення якості вищої освіти.
12. Проект «Концепції педагогічної освіти» (2018 р.).
13. Завдання вітчизняної вищої освіти в умовах входження до Болонського процесу.
14. Принципи вищої освіти в контексті євроінтеграції
15. Національна рамка кваліфікацій.
16. Хронологія Болонського процесу.
17. Основні чинники формування змісту освіти сучасної вищої школи
18. Передумови входження України до світового освітнього простору.

19. Провідні тенденції сучасного розвитку вищої професійної (педагогічної) освіти: ідеї та концепції.

20. Визначення базових понять КМСОНП (заліковий кредит, модуль, змістовий модуль; інформаційний пакет; нормативний термін навчання; нормативні змістові модулі, вибіркові змістові модулі; кредитно-залікові та кредитно-накопичувальні системи).

21. Сутність Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС).

22. Неперервна освіта як світова тенденція.

23. Мета, основні завдання та ідеї Болонського процесу.

24. Освіта дорослих та післядипломна освіта

25. Примірний Статут вищого навчального закладу. Організаційна структура вищого навчального закладу.

26. Професійний стандарт педагогічної діяльності Освітня діяльність ЗВО (мета, завдання)

27. Світовий досвід організації та розвитку вищої професійної (педагогічної) освіти.

28. Вища освіта (принципи, рівні, ступені, освітні кваліфікації).

29. Історичні засади зародження й становлення вищої професійної освіти в Україні.

30. Характеристика понять «професійна освіта» та «професійне навчання» у сучасному науково-педагогічному та нормативно-правовому дискурсах.

31. Міжнародні та національні рамки кваліфікацій.

32. Основні поняття професійної сфери (професія, спеціальність, спеціалізація, кваліфікація, рівень професійної діяльності)

33. Інноваційні процеси в розвитку професійної (педагогічної) освіти.

34. Пріоритетні напрями вітчизняної освітньої політики.

35. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти.
36. Структура вищої професійної освіти в Україні.
37. Об'єктивні умови запровадження Кредитно-модульної системи організації навчального процесу.
38. Права ВНЗ (Закон України «Про вищу освіту»).
39. Сучасні підходи до побудови освітніх програм.
40. Розвиток кваліфікацій і професійних стандартів у країнах ЄС.
41. Принципи побудови системи вищої професійної освіти в Україні.
42. Структура закладів професійної освіти.
43. Сутність поняття «педагогічна технологія»: визначення, методологічні вимоги та структурні компоненти.
44. Функції освітнього менеджменту.
45. Діяльність Науково-методичної ради МОН України щодо формування стандартів освітньої діяльності та стандартів освіти.
46. Сутність понять «моніторинг», «освітній моніторинг», «педагогічний моніторинг», «якість освіти».
47. Сутність понять «педагогічний моніторинг», «якість освіти».
48. Поняття «управління» та «менеджмент» в освіті.
49. Принципи і функції моніторингу якості освіти.
50. Актуальні проблеми вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні
51. Концепція розвитку педагогічної освіти (Проект).
52. Провідні тенденції розвитку закордонної вищої освіти.
53. Ліцензування освітньої діяльності ЗВО.
54. Рейтинг ЗВО як інструмент оцінки якості вищої освіти.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник. Київ: Либідь, 1998. 286 с.
2. Андреева В. Н. Средства массовой информации как источник инноваций в методической деятельности и системе повышения квалификации педагогов. *СПО*. 2009. №4. С. 2-4.
3. Блохіна І. О. Основні шляхи вдосконалення етичної компетентності управлінської діяльності керівників ВНЗ. *Вісник НТУУ "КПІ". Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2010. №1. С.68-73.
4. Боголіб Т. М. Принципи управління вузом : монографія. Переяслав-Хмельницький, 2004. 204 с.
5. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої системи освіти: монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
6. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика. Учебник для вузов. СПб: Питер, 2001. 304 с.
7. Бугівщенко С. В. Закономірності управлінської діяльності у сфері вищої освіти. *Нові технології навчання* 2010. Вип. 63, ч. 1. С. 10-15.
8. Бутова Н. О. Сутність і структура поняття «якість освітнього процесу» у філософський та психолого-педагогічній літературі. *Науковий вісник Донбасу*. 2012. №1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_1_2. (дата звернення: 12.04.2018).
9. Валенкевич Л.П., Фінкільштейн О.В. Аналіз сучасних рейтингів вищих навчальних закладів як інструменту оцінки якості вищої освіти. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип.3 (42). URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2013-3/doc/2/02.pdf>. (дата звернення: 12.04.2018).

10. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. для студ. магістратури. Київ : Центр навч. літератури, 2003. С. 8-24.

11. Вітвицька С. С. Практикум з педагогіки вищої школи : навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратур. Київ : Центр навч. літератури, 2005. С. 11-64.

12. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.

13. Володько В. М. Педагогічна система навчання: теорія, практика, перспективи. Навчальний посібник для викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів освіти. Київ: Пед. преса, 2000. 148 с.

14. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.

15. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: посібник для педагогічних працівників, студентів педагогічних вищих навчальних закладів. Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2002. 116 с.

16. Дем'яненко Н. Педагогічна парадигма вищої школи України: генеза й еволюція. *Філософія освіти*. 2006. №2 (4). С.256-265.

17. Дем'яненко О. О., Татаринцева Т.В. Моніторинг у процесі аналізу діяльності суб'єктів освітнього середовища URL: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/4/statti/4/demyanenko_tatarinceva/4demyan_tatarin.htm

18. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») // Освіта. – 1993. – № 44–46.

19. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. / Дичківська І.М. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

20. Єльнікова Г. В., Рябова З.В. Моніторинг як ефективний засіб оцінювання якості загальної середньої освіти в навчальному закладі. *Обрії*. 2008. №1 (26). С. 5–12.

21. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [голов. ред. В. Г. Кремень]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

22. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 416 с.

23. Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. (дата звернення: 12.04.2018).

24. Закон України «Про професійно-технічну освіту». Законодавчі акти України з питань освіти. Київ: Парламентське видавництво, 2004. С. 129-157.

25. Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів / За ред. М.І. Панова. Харків: ГриФ, 2003. 336 с.

26. Зінченко В.О. Теоретичні основи моніторингу управління якістю навчального процесу ВНЗ. *Науковий вісник Донбасу*. 2012. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_1_3. (дата звернення: 12.04.2018).

27. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.

28. Коробов Є. Т. Професійна педагогіка. Сутність процесу розуміння навчальної інформації.- Ч.І, ІІ: Навчальний посібник. - Дніпропетровськ: НМетАУ, 2007. 52 с.

29. Корсак К.В. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів / За заг. ред.

проф. Г.В. Щокіна: Монографія. Київ: МАУП–МКА, 1997. 208 с.

30. Кремень В. Г. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2004. 384 с.

31. Леонтєва О.Ю. Гнучкість та відкритість як характерні риси професійної освіти у Данії. *Педагогічна науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. №5 (7). С.79-89.

32. Лігоцький А.О. Теоретичні основи проектування сучасних освітніх систем. Київ: Техніка, 1997. 210 с.

33. Лист Міністерства освіти і науки України від 30.12.2015 р. № 1/9-632 «Про прийняття постанови КМУ від 23 грудня 2015 р. № 1109»

34. Майборода В. К. Вища освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917-1985 рр.) / В. К. Майборода; за ред. Лугового В. І. – Київ : Либідь, 1992. 195 с.

35. Майоров А. Н. Мониторинг как практическая система URL: <http://www.mto.ru/children/monitoring/system.html>. (дата звернення: 12.04.2018).

36. Мониторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: Рекомендації з освітньої політики / Байназарова О., Барна М., Волобуєва Т.; Під заг. ред. О. І. Локшиної. – Київ: «К.І.С.», 2004. – 160 с.

37. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки URL: http://guonkh.gov.ua/reforma_osviti/1517.html. (дата звернення: 12.04.2018).

38. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / за ред. І.А. Зязюна. Київ: Віпол, 2000. 636 с.

39. Ніколаєва Л. В. Освітній моніторинг: сутність, зміст, функції та етапи проведення. *Педагогічна науки:*

теорія, історія, інноваційні технології. 2010. №5 (7). С.284-292.

40. Освітні технології: навч.-метод.посіб. / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; за ред.О.М.Пехоти. Київ: А.С.К., 2004. –256 с.

41. Патрикеева О. Моніторинг у системі управління закладом освіти. *Управління освітою. Моніторинг в освіті*. 2007. №1. С. 10–13.

42. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти Київ : Видавничий Дім «Слово», 2004. 616 с.

43. Поляк О. Вища освіта ХХІ століття: між науковим плануванням і маркетингом освітніх послуг. *Вища освіта України*. 2013. №2. С. 89-94.

44. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз. Київ: Вибір, 2002. 322 с.

45. Професійна освіта: словник. навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Вища школа, 2000. 380 с.

46. Ржевська А. В. Рейтинги університетів як явище сучасного простору вищої освіти. *Науковий вісник Донбасу*. 2011. №3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_3_19. (дата звернення: 12.04.2018).

47. Сисоєва С. О., Бондарева Л. І. Педагогічні технології професійної підготовки: навчальний тренінг. Київ: Відкритий Міжн. університет розвитку людини, 2006. 180 с.

48. Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект / Монографія за ред. Н.Г. Ничкало. Київ: ВІПОЛ, 1999. 450 с.

49. Сучасні педагогічні технології: навчально-методичний посібник / Федорчук Е. І. Кам'янець-Подільський: АБЕТКА., 2006. 212 с.

50. Тверитникова О.Є., Демідова Ю.Є. Болонський процес і підвищення якості освіти. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. пр. / ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Г. РОМАНОВСЬКИЙ. – Харків : НТУ «ХП», 2010.- С.148-153.

51. Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Т.Ю. Осипова, Р.С. Гурін [та ін.]; за ред. З.Н. Курлянд. Київ: Знання, 2012. 390 с.

52. Торкунова Ю. В. Педагогическая система информационно-аналитического сопровождения инновационно-образовательной деятельности вуза *Казанский педагогический журнал*. 2009. № 9-10. С. 26-34

53. Царенко І.О. Рейтингові системи ранжування вищих навчальних закладів: українські та світові методики. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2014. №26. С. 56-65.

54. Шевчук С.С. Інноваційні підходи до навчання професії: метод. посібник. Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2009. – 120 с.

Навчальне видання

Дороніна Тетяна Олексіївна

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ**

Навчально-методичний комплекс

Підписано до друку 10.07.2018. Формат 30 × 42/4.

Папір офсетний. Авт. арк. 4,2.

Тираж 100 прим. Зам. ____.

Криворізький державний педагогічний університет

Кафедра педагогіки

проспект Гагаріна, 54
(аудиторія № 428; 4-й поверх
головного корпусу)
Тел.: (056) 470-13-45;
(097) 055-37-57

E-mail: k_pedagogy@kdpu.edu.ua